

Rapport

EØS-AVTALENS BETYDNING FOR NORSK EKSPORT

Forord

På oppdrag fra NHO har Menon Economics beregnet den regionale betydningen av den norske eksporten til EU/EØS. Vi har beregnet den totale eksporten som går fra Norge til EU/EØS-land. Denne eksporten har vi så fordelt på norske kommuner. Vi har også beregnet ringvirkningene av eksporten til EU/EØS-land. Videre har vi gjennomført tre mindre analyser som peker på viktigheten av handel med EU/EØS-området:

- En EØS-sentralitetsindeks, som viser hvor viktig EU/EØS-markedet er for ulike grupper av kommuner basert på deres sentralitet
- En analyse av hjørnesteinsbedrifter, og hvor viktig EØS-avtalen er for dem
- En analyse av sammenhengen mellom eksport og befolkningsvekst

Ansvarlig partner har vært Jonas Erraia. Sander Aslesen har vært prosjektleder, mens Einar Wahl har vært prosjektmedarbeider. Kvalitetssikrer har vært Erik Jakobsen.

Menon Economics er et forskningsbasert analyse- og rådgivningsselskap i skjæringspunktet mellom foretaksøkonomi, samfunnsøkonomi og næringspolitikk. Vi tilbyr analyse- og rådgivningstjenester til bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylker og departementer. Vårt hovedfokus ligger på empiriske analyser av økonomisk politikk, og våre medarbeidere har økonomisk kompetanse på et høyt vitenskapelig nivå.

Vi takker NHO for et spennende prosjekt. Forfatterne står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

Jonas Erraia
Partner og prosjektansvarlig

Sander R. Aslesen
Senior analyst og prosjektleder

A photograph of a fishing boat in a snowy, icy environment. The boat is white with a cabin and is surrounded by snow-covered land and water. A large, dark crane hook is visible in the foreground, hanging from the top right. The scene is overcast and cold.

Sammendrag

EU/EØS er Norges viktigste handelspartnere

2/3 av norsk eksport går til EU/EØS. I 2023 representerte dette en verdi på 1 600 milliarder kroner. Fastlands-Norges eksport til det indre markedet beløp seg til 675 milliarder kroner, den høyeste fastlandseksporten til det indre markedet noensinne.

Kraftintensiv industri eksporterer mest

Utenom olje og gass er det kraftintensiv industri eksporterte mest. Kraftintensiv industri eksporterte for 133 milliarder kroner til EU/EØS i 2023. Samtidig er det krafteksport som i størst grad avhenger av det indre markedet.

Eksport til EU/EØS understøtter 410 000 årsverk i Norge

Eksport understøttet cirka 630 000 årsverk i Norge i 2023. Av dette understøtter eksport til EU/EØS-landene rundt 410 000 årsverk, noe som tilsvarer omtrent 65 prosent av alle årsverk understøttet av eksport.

Møre og Romsdal har størst andel av sysselsatte understøttet av eksport

14 prosent av arbeidsplassene i Møre og Romsdal understøttes av eksport til EU/EØS-landene. For resten av fylkene i Norge er andelen mellom 8 og 13 prosent av arbeidsstyrken.

Distriktskommuner er mest avhengige av EU/EØS som marked

Eksport til EU/EØS per sysselsatt er betydelig høyere for distriktskommuner. Det indre markedet er også betydelig viktigere. Etterspørsel fra EU/EØS-land er derfor viktigere for arbeidsplasser i distriktene enn i sentrale kommuner.

Kommuner som eksporterer mer har høyere befolkningsvekst

Blant sammenlignbare kommuner har kommuner med høy eksportintensitet en høyere befolkningsutvikling enn kommuner med lav eksportintensitet.

Hjørnesteinsbedrifter er avhengig av det indre markedet

Hjørnesteinsbedriftene er viktige for å opprettholde sysselsetting og verdiskaping i distriktskommunene. Disse bedriftene er avhengige av EØS-avtalen og tilgangen den gir til det indre markedet for å kunne handle og operere så effektivt som mulig.

A wide-angle, high-altitude photograph of a Norwegian fjord. The water is a deep blue, and the surrounding mountains are steep and covered in green forest. Two large cruise ships are visible in the water. The sky is bright with some light clouds.

Introduksjon og bakgrunn

Introduksjon og bakgrunn

I år er det 30 år siden Norge ble en del av EUs indre marked gjennom EØS-avtalen. Denne avtalen har vært en hjørnestein i Norges økonomiske integrasjon med Europa, og har hatt en positiv innvirkning på norsk økonomi og næringsliv. Gjennom EØS-avtalen har Norge blitt del av det indre markedet på lik linje som EU-landene, noe som har lagt grunnlaget for et omfattende økonomisk samarbeid.

EØS-avtalen og det øvrige avtaleverket med EU legger til rette for fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer mellom Norge og andre land i det indre markedet. Dette har gjort det mulig for norske bedrifter å eksportere og importere varer og tjenester til og fra EU/EØS-land på lik linje med EUs medlemsland med felles spilleregler. Dette har tilgjengeliggjort rimelige innsatsfaktorer for norsk næringsliv, og muliggjort etterspørsel fra et større marked.

Åpen og forutsigbar handel med andre land som er del av det indre markedet har også muliggjort en større grad av spesialisering i norsk næringsliv. Gjennom å utnytte komparative fortrinn har Norge kunnet fokusere på produksjon av varer og tjenester der vi er mest konkurransedyktige, noe som historisk har vært assosiert med høyere produktivitet.

Forskning viser at deltakelse i det indre markedet medfører høyere handel, økt produktivitet og større velstand enn det som ellers ville vært tilfelle. Små, åpne økonomier som Norge har nytt spesielt godt av fordelene ved det indre markedet.¹ Ifølge det regjeringsoppnevnte EØS-utvalgets sluttrapport fra 2024 indikerer nyere forskning at den kumulative effekten av det indre markedet på BNP er betydelig større en tidligere studier har vist, og de konkluderer med at Norge har opplevd økt handel, mer konkurranse og høyere velstand som følge av EØS-avtalen.¹

Begrepsforklaring

EU/EØS-landene: I denne rapporten ser vi på handel mellom Norge og andre land som er en del av EØS-avtalen. Disse landene vil bli omtalt som EU/EØS-landene. I tekstboksen til høyre er det en liste over alle land som inngår i gruppen EU/EØS-land.

Det indre marked: EØS-avtalen gjør Norge til en del av EUs indre marked, som legger til rette for fri bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital ("de fire friheter") mellom de 30 EU/EØS-landene. Det indre markedet baserer seg på et felles regelverk som fjerner barrierer mellom landene og sikrer like vilkår uavhengig av nasjonalitet.

Sentralitetsindeksen: Sentralitetsindeksen er en SSB-indeks som rangerer kommuner etter hvor sentrale de er. Indeksen er basert på befolkning, arbeidsplasser, avstand til større kommuner og servicetilbud. Indeksen har seks nivåer, der nivå 1 er mest sentralt og nivå 6 minst sentralt. Nivå 1 inkluderer Oslo og omkringliggende kommuner, som for eksempel Bærum og Lillestrøm, mens nivå 6 blant annet inkluderer kommuner som Båtsfjord, Karasjok, Måsøy og Tranøy. For en nærmere beskrivelse av beregningsmetode og hvilke kommuner som er i de ulike nivåene se [SSB](#).

Distriktskommuner: I denne rapporten defineres distriktskommuner som kommuner på nivå 5 eller 6 i SSBs sentralitetsindeks.

Ringvirkninger: En beregning av hvordan en etterspørselsimpuls fra en næring fordeler seg utover resten av økonomien gjennom kjøp fra underleverandører i flere ledd.

Verdiskaping er den merverdien bedriften skaper. Verdiskaping måles som bedriftenes driftsresultat før avskrivninger og nedskrivninger (EBITDA) pluss deres lønnskostnader. Verdiskaping er en viktig størrelse i samfunnsøkonomi fordi den gjennom konsum og skatt legger grunnlag for velferd.

EU/EØS-landene

EU-land

Belgia	Malta
Bulgaria	Nederland
Danmark	Polen
Estland	Portugal
Finland	Romania
Frankrike	Slovakia
Hellas	Slovenia
Irland	Spania
Italia	Sverige
Kroatia	Tsjekkia
Kypros	Tyskland
Latvia	Ungarn
Litauen	Østerrike
Luxembourg	

EFTA-land

Island	Norge
Liechtenstein	

Norsk eksport til EU/EØS

EU/EØS-landene er Norges klart viktigste handelspartnere

EU/EØS-landene er uten sammenligning de viktigste handelspartnerne for Norge. EØS-avtalen har bidratt til økonomiske integrasjon, og gjort Norge til en fullverdig deltaker på verdens største felles marked på like vilkår som EU-medlemslandene. EØS-avtalen sikrer tollfri handel med EU/EØS-landene for de aller fleste varer. Avtalen sikrer også felles standarder og forskrifter, som reduserer tekniske handelshindringer. Avtalen sikrer også likt regelverk og konkurransegrunnlag for bedriftene. Videre har avtalen fremmet utviklingen av en grensekryssende logistikk-infrastruktur, som effektiviserer transport og distribusjon av varer. Disse fordelene, kombinert med den korte geografiske og kulturelle avstanden mellom Norge og EU/EØS-landene, er noen av hovedgrunnene til at disse landene er våre største handelspartnere.

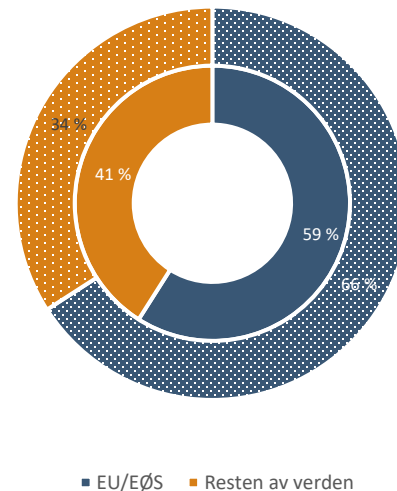
Som vist i figuren til høyre, var to tredjedeler av norsk eksport rettet mot EU/EØS-landene i 2023. Dette tilsvarer en eksport på nærmere 1 600 milliarder kroner. Andelen av eksport som gikk til dette markedet falt i 2020. Før 2020 gikk rundt 75 prosent av norsk eksport til EU/EØS. Denne reduksjonen skyldes hovedsakelig at Storbritannia, som er en av Norges største handelspartnere, forlot EU.

I 2023 eksporterte Norge varer og tjenester utenom olje og gass for 675 milliarder kroner til EU/EØS-land. Disse landene utgjør med dette i underkant av 60 prosent av den totale eksporten utenom olje og gass.

Eksporten av olje og gass til EU/EØS var i overkant av 900 milliarder kroner i 2023. EU/EØS-land sto med dette for nærmere tre fjerdedeler av norsk olje- og gasseksport. Den høye andelen er muliggjort av effektiv infrastruktur og kort geografisk distanse til disse landene.

De viktigste handelslandene i det indre markedet for Norge inkluderer Sverige, Nederland, Tyskland og Danmark. Til disse landene eksporterer Norge særlig mye olje og gass, mens fastlandseksporten primært er drevet av maritim næring, sjømat, kraftintensiv industri og krafteksport.

Figur 1: Total norsk eksport (prikket farge) og fastlandseksport (fyldig farge) fordelt på EU/EØS og resten av verden, 2023. Kilde: SSB, Menon Economics

2023 markerte et rekordår for eksport utenom olje og gass til EU/EØS

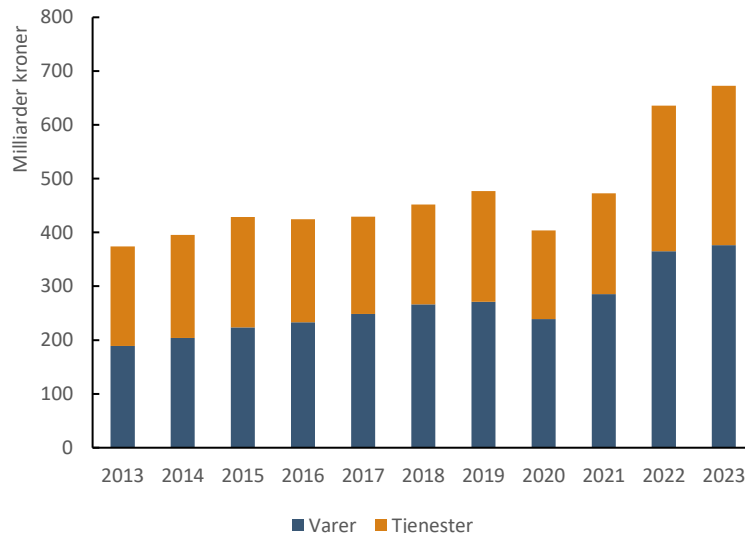
I 2023 hadde Norge en rekordhøy eksport utenom olje og gass til EU/EØS, på nærmere 675 milliarder kroner. Dette er en oppgang på rundt 40 milliarder kroner fra året før.

I figuren til høyre viser vi sammensetningen av norsk eksport utenom olje og gass til EU/EØS-landene. Som figuren viser, sto vare- og tjenesteeksporten for henholdsvis 55 og 45 prosent av eksporten til EU/EØS. Fordelingen mellom varer og tjenester til EU/EØS er med det nærmest helt lik som for resten av verden.

Som vist i figuren har eksport av varer og tjenester hatt en relativt stabil vekst over de siste 10 årene. I denne tidsperioden har eksportveksten vært på om lag 80 prosent, noe som tilsvarende rundt 6 prosent årlig vekst. Unntaket fra denne trenden var i 2020, da koronapandemien midlertidig påvirket handelen med utlandet negativt. Over de siste 10 årene har det vært høyere vekst i varesegmentet enn i tjenestesegmentet. Dette har gjort at varehandelen har gått fra 50 til 55 prosent, og tjenester har falt fra 50 til 45 prosent.

Det er viktig å understreke at eksportveksten for både varer og tjenester i stor grad har vært drevet av prisvekst og ikke økt eksportvolum. Målt i faste priser har veksten i eksport utenom olje og gass til EU/EØS-land vært på 20 prosent over de siste 10 årene. Veksten i faste priser har vært tilnærmet lik for både varer og tjenester.

Figur 2: Norsk eksport utenom olje og gass til EU/EØS fordelt på varer og tjenester. Kilde: SSB, Menon Economics

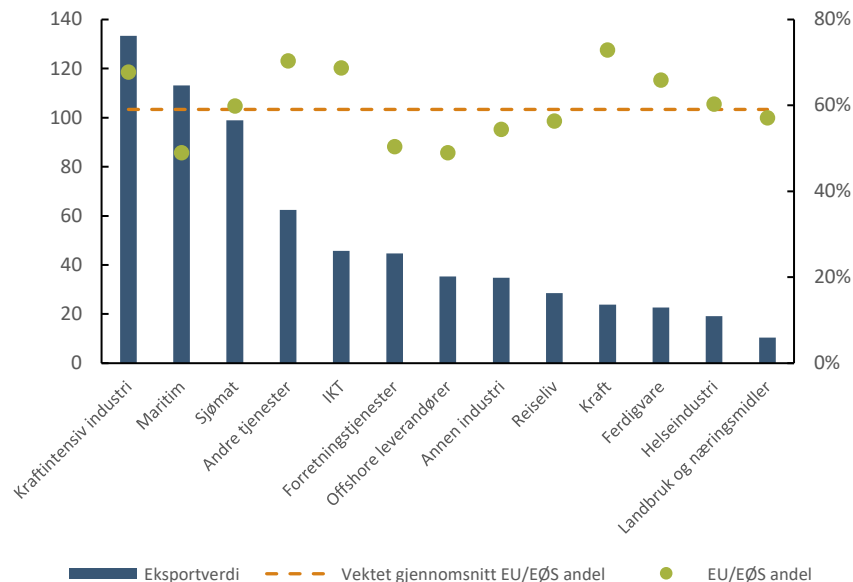
Kraftintensiv industri er den næringen som eksporterer mest til EU/EØS

I 2023 var kraftintensiv industri Norges største eksportnæring utenom olje og gass til EU/EØS-landene, med en eksportverdi på over 130 milliarder kroner. Kraftintensiv industri var etterfulgt av maritim næring og sjømatnæringen, med henholdsvis 110 og 100 milliarder kroner i eksportverdi. Eksportverdien til disse og andre næringer til EU/EØS er vist i figuren til høyre.

Alle disse tre næringene er preget av at Norge besitter et komparativt fortrinn sammenlignet med resten av Europa. Fortrinnet i disse næringene er drevet av relativt lave og stabile strømpriser, lang historie med sjøfart og en kystlinje som er egnet til oppdrett av laksefisk.

EU/EØS er et viktig marked for alle norske næringer, og selv de minst EU/EØS-rettede næringene eksporterer om lag 50 prosent av sine varer og tjenester til det indre markedet. Andelen av eksport som går til EU/EØS for ulike næringer er vist i figuren til høyre. Eksporten av kraft har den høyeste EU-andelen, med nesten 75 prosent. Dette skyldes at kraft er en krevende vare å eksportere. Det kreves tilgang til høyspentledninger eller undersjøiske kabler, og transport over store distanser medfører krafttap. Utenom EU/EØS er det bare Storbritannia som importerer kraft fra Norge. Videre har kraftintensiv industri og IKT en EU-andel på nærmere 70 prosent. På den andre siden leverer maritim næring og offshore leverandør-industri mer globalt. Disse næringene har en lavere andel av sin eksport til EU/EØS, på 49 prosent.

Figur 3: Norsk eksport utenom olje og gass til EU/EØS fordelt på næringer (venstre akse), og EU/EØS sin andel av næringens totale eksport (høyre akse), 2023. Kilde: SSB, Menon Economics

Mer en halvparten av norsk import kommer fra EU/EØS

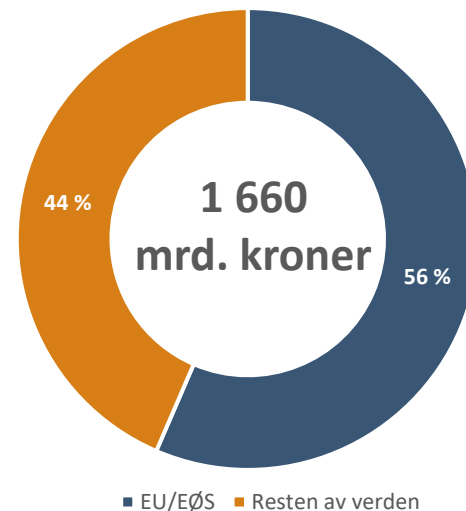
EU/EØS-landene er ikke bare de landene vi eksporterer mest til, men også de vi importerer mest fra. I 2023 var norsk import fra EU/EØS på litt under 950 mrd. kroner. Dette utgjør 56 prosent av total norsk import.

Import fra EU/EØS bidrar til at norske husholdninger og bedrifter får tilgang til et større utvalg av ferdigvarer og innskuddsfaktorer til internasjonalt konkurranse-dyktige priser.

Det at Norge ikke trenger å selv produsere alle varer og tjenester som etterspørres i økonomien, gjør at vi kan fokusere på de varene og tjenestene hvor vi har et internasjonalt konkurransefortrinn. Dette øker produktiviteten til den norske økonomien som helhet. Dette er helt essensielt ettersom produktivitet er den viktigste faktoren for økonomisk velferd.

De tre landene i EU/EØS som Norge importerer mest varer fra er Tyskland, Sverige og Nederland. Import av varer fra disse landene var på henholdsvis 116, 110 og 49 milliarder kroner. De to største landene utenom EU/EØS var Kina og USA, hvor vi importerte for henholdsvis 114 og 76 milliarder kroner.

Figur 4: Total norsk import fordelt på EU/EØS og resten av verden, 2023. Kilde: SSB, Menon Economics

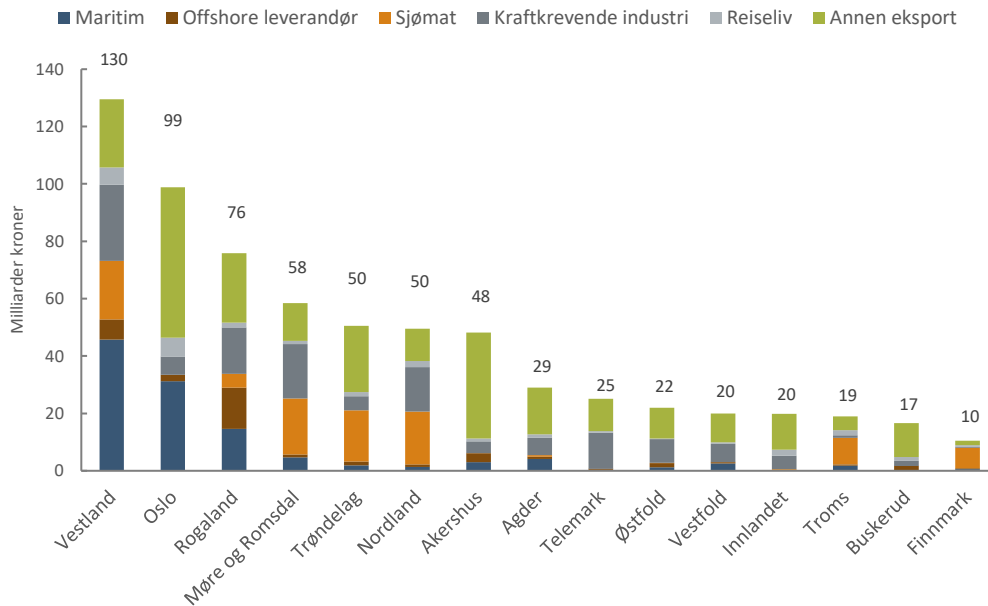
Vestland eksporterer mest til EU/EØS

For å vurdere betydningen av eksport til EU/EØS-landene, har vi estimert fordelingen av EØS-eksporten på norske kommuner. Dette eksisterer ikke offisiell data på regional eksport til EØS, så dette er gjort ved å sammenstille en rekke datakilder. Se vedlegg A for den metodiske tilnærmingen for eksportfordeling.

Det er de største fylkene som har den høyeste EU/EØS-eksporten. Vestland er det fylket som eksporterer mest til regionen med en total eksportverdi på 130 milliarder kroner i 2023. Dette tilsvarer 56 prosent av all eksport fra fylket. Vi ser at Oslo og Rogaland eksporterer henholdsvis nest mest og tredje mest til EU/EØS-landene med verdier på henholdsvis 99 milliarder og 76 milliarder kroner. Eksporten fra Oslo til EU/EØS-landene er i hovedsak sentrert rundt «Annen eksport», som i Oslo sitt tilfelle er kunnskapsbasert tjensteeksport. Rogaland sin eksport til EØS er dominert av maritim næring, offshore leverandørindustri og kraftintensiv næring. Disse tre næringene utgjør rett i underkant av 60 prosent av Rogaland sin eksport til EU/EØS-landene.

Figur 5: Fylkesfordelt eksport utenom olje og gass til EU/EØS-landene fordelt på næringer, 2023.

Kilde: Menon Economics

EU/EØS står for mer enn halvparten av eksporten fra alle norske fylker

Vi ser også på viktigheten av det indre markedet for eksporten fra hvert av fylkene. Dette gjør vi ved å estimere hvor mye av den totale eksporten fra fylket som går til EU/EØS. Figuren til høyre viser andelen av eksporten til de norske fylkene som går til EU/EØS-land.

Telemark er det fylket som er mest avhengig av eksport til EU/EØS. Rett i overkant av 80 prosent av Telemarks eksport i 2023 gikk til EU/EØS-land. Grunnen til den høye andelen av eksport til disse landene er at Telemark i stor grad eksporterer ren kraft, samt varer tilknyttet kraftintensiv industri. Dette er varegrupper som i stor grad blir eksportert til EU/EØS-land.

Interessant nok ser vi også at det er de store fylkene som er minst avhengig av eksport til EU/EØS. Vestland, Rogaland og Oslo har de laveste eksportandelene til EU/EØS. Den lave andelen kan forklares ved at disse fylkene har et stort innslag av offshore leverandøreksport og tjenesteeksport. Begge næringene eksporterer en relativt lav andel av sine produkter til EU/EØS.

Tabell 1: Eksport til EU/EØS som andel av total eksport for alle norske fylker, 2023.

Kilde: Menon Economics

Fylke	Eksportandel til EU/EØS
Telemark	83 %
Innlandet	72 %
Nordland	69 %
Østfold	68 %
Trøndelag	67 %
Vestfold	66 %
Troms	64 %
Akershus	63 %
Agder	63 %
Finnmark	62 %
Buskerud	60 %
Møre og Romsdal	60 %
Vestland	56 %
Rogaland	54 %
Oslo	51 %

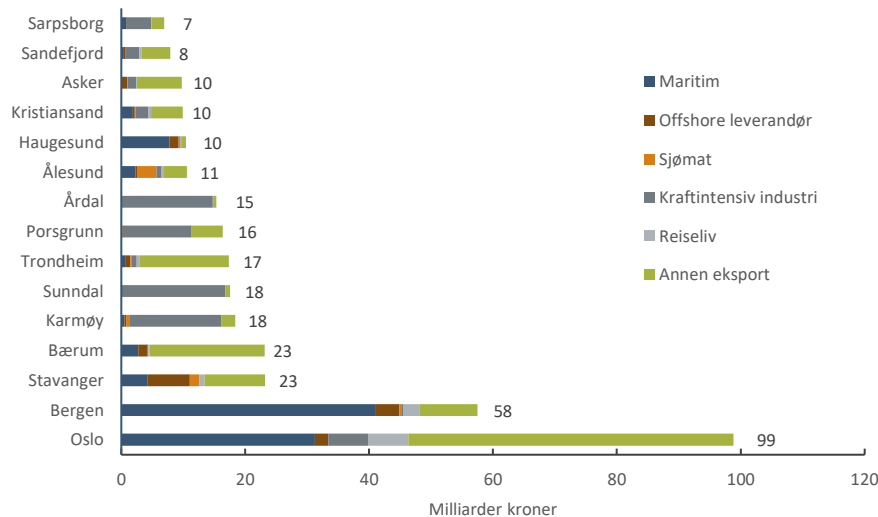
Oslo er den kommunen som eksporterer mest til EU/EØS, men mindre kommuner er mer avhengige av det indre markedet

Figuren til høyre viser de 15 kommunene som eksporterte mest til EU/EØS-landene i 2023. Som vi ser er Oslo den kommunen i Norge som eksporterer mest til det indre markedet, etterfulgt av Bergen og Stavanger.

Vi finner imidlertid også et par mindre kommuner som Sunndal, Årdal og Karmøy på listen over de mest eksporterende kommunene i Norge. Disse kommunene eksporterte verdier for mellom 15 milliarder kroner og 18 milliarder kroner i 2023. Nærings sammensetningen for eksporten til disse kommunene står i kontrast med de store kommunene ved at eksporten konsentrerer seg hovedsakelig rundt enkelte næringer.

På samme måte som ved fylkene, er de større kommunene i mindre grad avhengig av det indre markedet. Alle de store kommunene har diversifiserte næringsliv som eksporterer mange forskjellige typer varer og tjenester over hele verden. Når det kommer til de mindre kommunene, er de mer avhengig av det indre markedet. Noen av kommunene eksporterer opp mot 90 prosent av sine verdier til EU/EØS-land. Særlig kommunene som har noen hjørnesteinsbedrifter tilknyttet kraftintensiv industri har en høy andel av eksporten sin til EU/EØS.

Figur 6: Kommunefordelt eksport utenom olje og gass til EU/EØS-landene fordelt på næringer, 2023. Kilde: Menon Economics

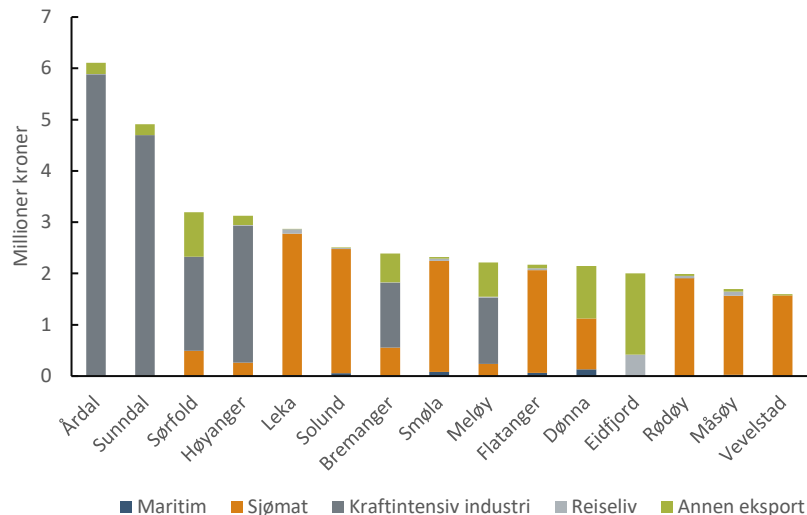
De mest eksportintensive kommunene har én dominerende næring

For å vurdere betydningen av eksport til EU/EØS er ikke samlet eksport nødvendigvis det beste målet. Et like viktig mål er hvor *eksportintensiv* en kommune er. Dette måler vi som kommunens samlede eksport til EU/EØS-land per sysselsatt. Figuren til høyre viser EU/EØS-eksportintensiteten for de 15 mest EU/EØS-eksportintensive kommunene i Norge.

De fire kommunene som er mest EU/EØS-eksportintensive er Årdal, Sunndal, Sørfold og Høyanger, og er alle dominert av én næring, kraftintensiv industri. Deretter følger en rekke «sjømat-kommuner». Det er også en rekke kommuner som har en stor andel av «Annen eksport», i disse kommunene er det stort sett kraft som eksporteres.

Det er relativt store variasjoner i hvor avhengig de mest eksportintensive kommunene er av det indre markedet. De 15 mest eksportintensive kommunene eksporterer over 60 prosent av sine varer og tjenester til EU/EØS. Det er ikke bare de mest eksportintensive kommunene som er avhengige av det indre markedet. 349 av de norske kommunene, som utgjør 98 prosent av alle norske kommuner, eksporterer mer enn 40 prosent av sine varer og tjenester til det indre markedet.

Figur 7: De 15 mest EU/EØS-eksportintensive (EU/EØS eksport per sysselsatt) kommunene i Norge, fordelt på næringer, 2023. Kilde: Menon Economics

Eksport til EU/EØS legger grunnlag for 410 000 årsverk i Norge

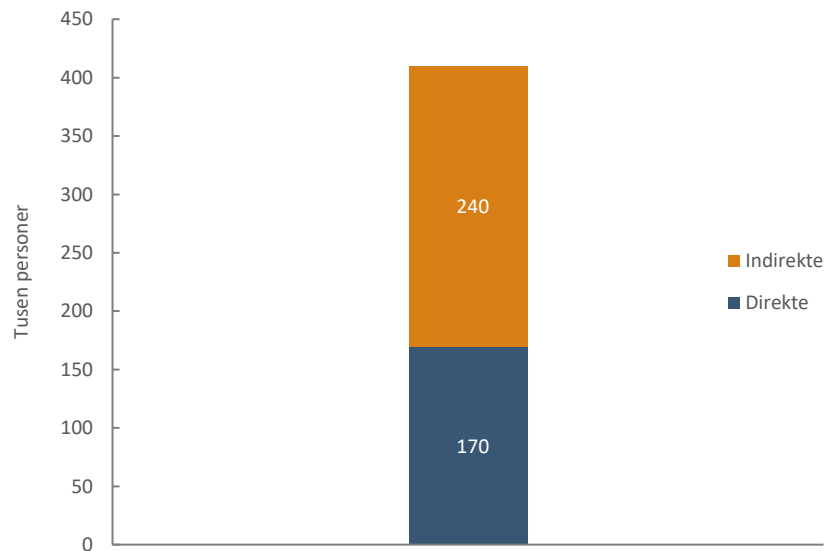
Aktiviteten i eksportnæringene er tett bundet sammen med resten av norsk næringsliv. Det betyr at etterspørsel fra det indre markedet etter norske varer og tjenester vil påvirke aktiviteten i både eksportnæringen og i hele eksportnæringens verdikjede. På den måte legger eksporten til EU/EØS grunnlag for norsk sysselsetting og verdiskaping i store deler av økonomien. Vi kvantifiserer de samlede effektene for den samlede norske eksporten ved hjelp av Menons ringvirkningsmodell, ITEM. For metode se vedlegg B.

Figuren til høyre viser at **den norske eksporten til EU/EØS understøtter 410 000 årsverk i Norge**. 170 000 av disse er direkte sysselsatte i de eksporterende bedriftene, mens ytterligere 240 000 årsverk sysselsettes hos leverandører og underleverandører til eksportbedriftene.

I Eksportmeldingen 2024 beregnet Menon at all norsk eksport understøttet om lag 630 000 årsverk i 2023.¹ Dette betyr at eksporten til EU/EØS-landene utgjør om lag 65 prosent av all sysselsetting som understøttes av norsk eksport.

Ringvirkningene av eksporten til EU/EØS er størst for de store fylkene. Dette skyldes både den høye eksport i de store fylkene, men også at de store fylkene har et større innslag av leverandører til eksportnæringene. De største sysselsettingseffektene finnes dermed i Oslo og Vestland, mens de minste effektene kommer i Vestfold. På neste side viser vi sysselsetting knyttet til EU/EØS-eksporten som andel av samlet sysselsetting i fylkene, og her er bildet noe annerledes.

Figur 8: Direkte og indirekte sysselsettingseffekter som følger av eksportaktivitet til EU/EØS-landene, 2023. Kilde: Menon Economics

Eksport til EU/EØS understøtter mellom 8 og 14 prosent av all sysselsetting i fylkene

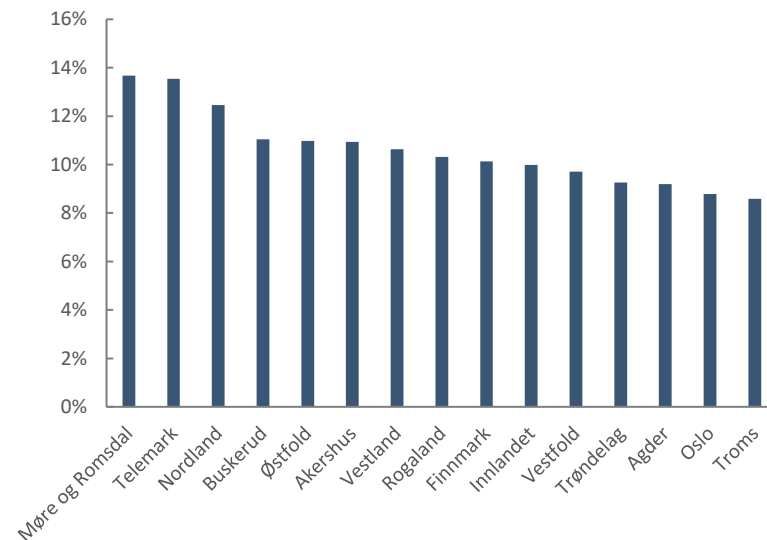
Selv om de største fylkene har det høyeste antallet sysselsatte som følge av direkte og indirekte sysselsettingseffekter fra eksport, utgjør sysselsettingseffektene en større andel av den totale sysselsettingen i de mindre fylkene. Figuren til høyre viser andelen av den totale sysselsettingen i hvert fylke som understøttes både direkte og indirekte av eksportaktivitet til EU/EØS-landene.

Møre og Romsdal og Telemark er de fylkene hvor eksporten til EU/EØS understøtter størst andel av sysselsatte. Rundt 14 prosent av alle sysselsatte i disse fylkene kan knyttes til eksportaktiviteten til EU/EØS-land. Dette betyr at eksporten til EU/EØS legger til rette for om lag en av syv arbeidsplasser i Møre og Romsdal, og i Telemark.

Møre og Romsdal har et veldig spesialisert næringsliv som er orientert mot blant annet sjømatnæringen. Dette gjør at fylket ikke bare eksporterer direkte til det indre markedet, men også leverer betydelige varer og tjenester til andre fylkers eksport. Det samme gjelder for Nordland, Telemark og Buskerud som også har betydelig indirekte sysselsettingseffekter, som stammer fra spesialiseringen i kraft og kraftintensiv industri i Telemark, og teknologisk industri i Buskerud.

På den andre siden er det Agder, Oslo og Troms hvor eksport til EU/EØS understøtter lavest andel av sysselsettingen. Mellom 8 og 9 prosent av all sysselsetting i disse fylkene kan knyttes til eksportaktivitet til EU/EØS.

Figur 9: Andel av sysselsetting i fylkene som understøttes av eksport til EU/EØS (direkte og indirekte sysselsettingseffekter), 2023. Kilde: Menon Economics

The background image shows a large industrial facility, likely a power plant or refinery, with several tall smokestacks emitting white plumes of smoke. The facility is situated in a valley, with a range of rugged, snow-capped mountains in the background under a cloudy sky. The entire image is overlaid with a semi-transparent light blue filter.

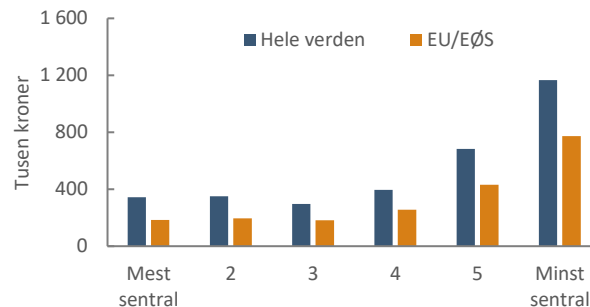
Viktigheten av EØS i distriktene

Distriktskommuner er mest avhengige av eksport til EU/EØS

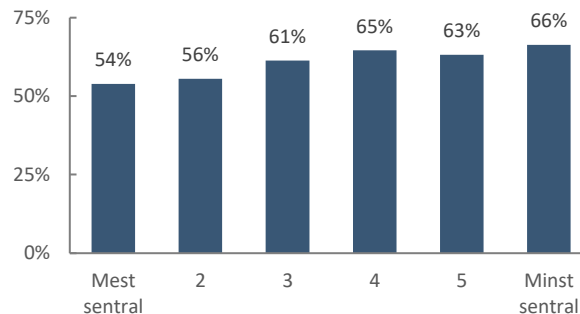
Eksport spiller en avgjørende rolle i Norges økonomi og er en viktig kilde til verdiskaping og arbeidsplasser i de fleste av landets kommuner. Selv om sentrale kommuner har større eksportvolum på grunn av et større næringsliv og flere sysselsatte, er eksport per sysselsatt langt høyere i distriktskommunene.

Eksport per sysselsatt og eksport per sysselsatt til EU/EØS for kommuner gruppert etter deres grad av sentralitet er vist i den øverste figuren til høyre. Her kommer det frem at distriktskommunene har nesten tre ganger så høy eksport per sysselsatt (eksportintensitet) som gjennomsnittet av de fire mest sentrale nivåene av kommuner. Dette illustrerer hvor viktig eksport er for distriktskommunene i Norge, hvor grunnlaget for hver enkelt arbeidsplass i langt høyere grad er knyttet til etterspørsel fra utlandet enn i sentrale kommuner. Dette viser også at eksporten til EU/EØS er veldig viktig for de mindre sentrale kommunene, for å undersøke denne viktigheten videre, ser vi på eksportandel til EU/EØS for hver av sentralitetene.

Som vist i figuren nederst til høyre er ikke bare eksporten til EU/EØS viktigere for distriktskommunene målt i eksport per sysselsatt, men det indre markedet utgjør også en større andel av totaleksporten fra disse kommunene. Dette er drevet av at de eksportnæringene som dominerer i distriktene, som krafteksport, kraftintensiv industri og sjømat, i større grad leverer til det indre markedet. Dette står i kontrast til de mest sentrale kommunene som i større grad eksporterer varer og tjenester innen næringer som maritim, offshore leverandørindustri og forretningstjenester, som alle har en lavere andel av leveranser til EU/EØS.

Figur 10: Eksport per sysselsatt til hele verden og EU/EØS fordelt på sentralitet, 2023. Kilde: SSB, Menon Economics

Figur 11: Eksport til EU/EØS som andel av total eksport, 2023. Kilde: SSB, Menon Economics

Ekspert og befolkningsutvikling

A scenic landscape featuring snow-capped mountains, a large blue lake, and several circular fish farms in the foreground. The sky is blue with light clouds. The text 'Ekspert og befolkningsutvikling' is overlaid in the center.

Sterk sammenheng mellom eksport og befolkningsvekst i distriktskommuner

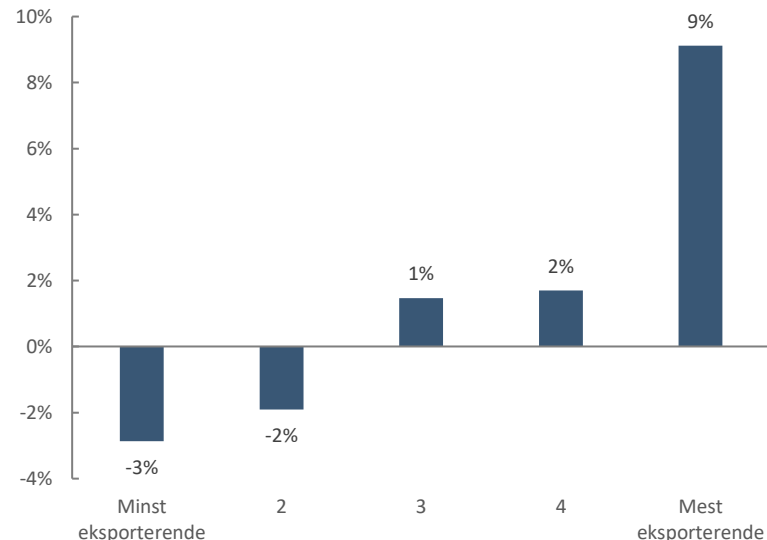
De norske distriktskommunene har et økende problem med fraflytting. Vi har også sett at distriktskommunene er de mest eksportintensive. Det er derfor interessant å se om distriktskommuner med ulik grad av eksportaktivitet har forskjellig befolkningsvekst.

For å gjøre dette gjennomfører vi en kvintilanalyse av alle distriktskommunene i Norge. Dette betyr at vi deler alle distriktskommunene inn i fem grupper, avhengig av deres EU/EØS-eksportintensitet.¹ På denne måten kvantifiserer vi hvordan eksporten til EU/EØS understøtter befolkningsvekst i de norske distriktskommunene. Figuren til høyre viser befolkningsutviklingen fra 2008 til 2024 for hver av kvintilene.

Som vi ser har de minst eksportintensive kommunene hatt en befolkningsnedgang på 3 prosent i analyseperioden. På den andre siden har de mest eksportintensive kommunene hatt en befolkningsvekst på 9 prosent. Denne sammenhengen indikerer at kommuner med høy eksportaktivitet til EU/EØS, og dermed også flere arbeidsplasser tilknyttet aktiviteten, i høyere grad klarer å tiltrekke seg innbyggere. Det er viktig å påpeke at denne analysen kun ser på korrelasjon og ikke kausalitet, og det er flere faktorer som kan påvirke befolkningsvekst.

Det er også en fellesnevner at mange av de mindre sentrale kommunene med høy eksportintensitet har en hjørnesteinsbedrift. Disse hjørnesteinsbedriftene er ofte viktige for å bygge lokalsamfunnet i vertskommunene, og kan dermed bidra til økt bostedsattraktivitet.

Figur 12: Kvintilfordelt befolkningsutvikling fra 2008 til 2024 for norske distriktskommuner. Kilde: Menon Economics

1: Den minst eksportintensive kvintilen inneholder de kommunene som har den 20 prosent laveste EU/EØS-eksportintensiteten, og den mest eksportintensive kvintilen de 20 prosent kommunene med høyest EU/EØS-eksportintensitet

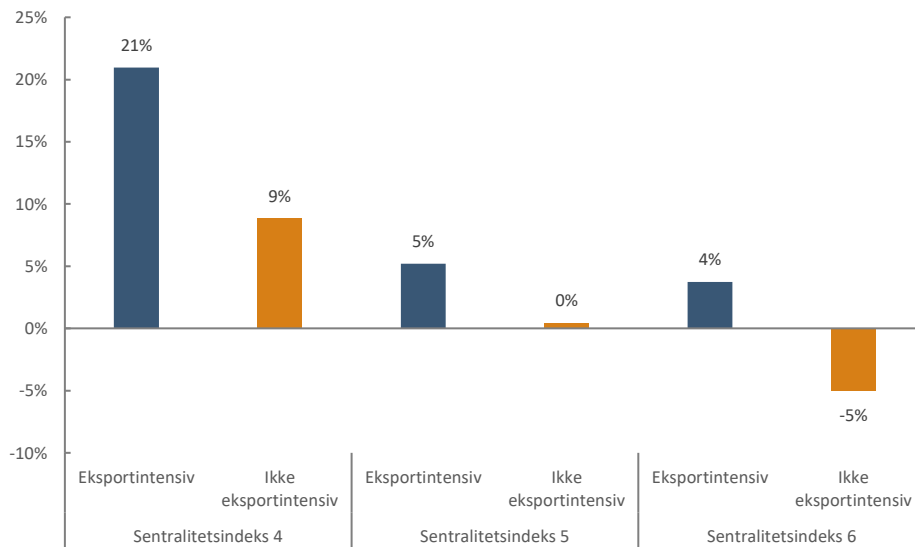
Eksport til bidrar til å opprettholde bosetting i distrikts-Norge

Som vi så tidligere var det en positiv sammenheng mellom eksportintensitet og befolkningsutvikling i distriktskommuner. Vi undersøker videre om det er slik at eksportaktivitet er viktig for befolkningsutviklingen avhengig av hvor sentral distriktskommunen er.

Dette gjøres ved å dele kommunene inn i to grupper: eksportintensive og ikke-eksportintensive kommuner.¹ Kommuner klassifiseres som eksportintensive hvis deres eksportintensitet overgår medianen for deres spesifikke sentralitetsindeks. Figuren til høyre viser befolkningsveksten fra 2008 til 2024 for eksportintensive og ikke-eksportintensive kommuner av ulik grad av sentralitet, basert på SSBs sentralitetsindeks.²

Som vi ser har kommuner med høy eksportintensitet opplevd en markant høyere befolkningsvekst sammenlignet med kommuner med lav eksportintensitet. Denne tendensen er spesielt fremtredende i de minst sentrale kommunene. I disse kommunene har befolkningsveksten siden 2008 vært negativ i kommuner med lav eksportintensitet, mens den har vært positiv i de med høy eksportaktivitet.

Figur 13: Befolkningsutvikling fra 2008 til 2024 for eksportintensive (blå søyle) og ikke eksportintensive (oransje søyle) kommuner i distriktskommuner. Kilde: SSB, Menon Economics

1: For denne delanalysen bruker vi all eksport til hele verden, og ikke kun til EU/EØS. Dersom vi gjør det samme for kun EU/EØS-eksport endres ikke tallene nevneverdig.

2: Se begrepsforklaring for nærmere beskrivelse av sentralitetsindeks.

Hjørnesteinsbedrifter

An aerial photograph of a coastal town, likely Hjørnestein in Norway, showing a harbor with a large blue ship, industrial buildings, and residential areas. The town is nestled between green hills and a large body of water, with mountains visible in the distance under a cloudy sky.

Hjørnesteinsbedrifter peker på at EØS-avtalen binder dem tettere til Europa

Vi har tidligere vist at eksporten til EU/EØS er viktig for opprettholdelse av både arbeidsplasser og bostedsattraktivitet i norske distriktskommuner. Dette kommer spesielt tydelig fram i kommuner med en lokal hjørnesteinsbedrift.¹ I mange tilfeller fungerer disse som et viktig næringslivsanker i sine hjemkommuner, og deres produkter selges hovedsakelig til utenlandske markeder.

Menon har gjennomført en rekke intervjuer med hjørnesteinsbedrifter i forbindelse med denne rapporten. Disse har blant annet blitt spurt om hvordan EØS-avtalen bidrar til deres økonomiske aktivitet, med særlig fokus på deres eksport. Samtlige av bedriftene melder at EØS-avtalen er viktig for deres handel med utlandet. Generelt sett peker representantene fra hjørnesteinsbedriftene på at EØS-avtalen bidrar til å forenkle internasjonale operasjoner og styrke de norske bedriftene sin posisjon på det internasjonale markedet. Ved å redusere handelshindringer og støtte arbeidskraftsmobilitet, forbedrer avtalen operasjonell fleksibilitet og øker norske bedrifters konkurransedyktighet.

Våre intervjuer gir ingen indikasjoner på at EØS-avtalen i seg selv er viktigere for hjørnesteinsbedrifter enn for andre eksportbedrifter. EØS-avtalen blir imidlertid mer sentral for hjemkommunene til hjørnesteinsbedriftene enn for kommuner uten en hjørnesteinsbedrift. Årsaken er at en eventuell nedleggelse av en hjørnesteinsbedrift vil ha omfattende samfunnsmessige konsekvenser, både for sysselsetting og verdiskaping, samt befolkningsvekst. Det er derfor viktig å forstå hvorfor EØS-avtalen er avgjørende for at hjørnesteinsbedriftene kan fortsette sin drift i hjemkommunene sine.

For hjørnesteinsbedriftene er EØS-avtalen særlig viktig på grunn av den markedsadgangen avtalen gir. Hjørnesteinsbedriftene vi har pratet med trekker særlig frem fire grunner til at avtalen er viktig. Disse er beskrevet i boksen til høyre og på neste side.

Friksjonsfri eksport av varer og tjenester:

Gjennom EØS-avtalen får bedriftene tilgang til det indre markedet uten tollbarrierer for industrivarer og betydelig færre administrative hindringer, noe som støtter både vekst og markedstilgang for norske bedrifter.

Dette argumentet trekkes oftest frem som grunnen til at EØS-avtalen er viktig for bedriftene, både i intervjuene vi har gjennomført og i forsknings- litteraturen om handelsavtaler. Friksjonsfri eksport, muliggjort av EØS-avtalen, fører til effektiv omsetning av varer og tjenester for norske bedrifter til det indre markedet.

Alle norske bedrifter som selger sine varer på det indre markedet nyter godt av denne tilgangen. Dette gjelder også hjørnesteinsbedriftene. En høy andel av hjørnesteinsbedriftene opererer innenfor kraft-intensiv industri og sjømatnæringen. Bedriftene i disse næringene har en høy eksportandel til EU/EØS-landene, på mellom 60 og 70 prosent. Denne sammenhengen indikerer at EØS-avtalen er særlig viktig for hjørnesteinsbedriftene, og dermed også for deres hjemkommuner.

1: Vi definerer i denne rapporten hjørnesteinsbedrifter som bedrifter som sysselsetter minst 10 prosent av den private sysselsettingen i kommunen sin, og som har en omsetning på minst 500 millioner kroner.

Hjørnesteinsbedrifter peker på at EØS-avtalen binder dem tettere til Europa

Friksjonsfri import av varer og tjenester:

Import fra det indre markedet, som i 2023 utgjorde 55 prosent av all norsk import, skjer under forenklede betingelser på grunn av EØS-avtalen. Dette sikrer hjørnesteinsbedriftene enkel tilgang på viktige innsatsfaktorer, noe som styrker både effektivitet og konkurranseevne.

Det er viktig for bedrifter som er avhengige av internasjonale varer i sin produksjon, slik som store deler av den kraftintensive industrien. Alle bedriftene fra den kraftintensive industri som vi har snakket med i forbindelse med denne rapporten har trukket frem EØS-avtalen som viktig på grunn av friksjonsfri import av innsatsfaktorer.

Friksjonsfri flytting av produksjon:

I intervjuene pekte flere på at EØS-avtalen muliggjør enkel omfordeling av produksjonskapasitet mellom lokasjoner i EØS-området.

Denne omfordelingen er spesielt nyttig under omstendigheter som krever midlertidig økt kapasitet ved bestemte enheter, for eksempel under oppgradering eller ombygging av eksisterende fasiliteter. Denne fleksibiliteten sikrer at enkelte bedrifter fortsetter sin produksjon i Norge, i stedet for å flytte hele produksjonen til utlandet. En bedrift i næringsmiddelindustrien som Menon snakket med, trekker frem dette som avgjørende for at ikke all produksjon er flyttet til utlandet.

Store produksjonsbedrifter understreker spesielt viktigheten av denne fleksibiliteten. Dette gjelder blant annet næringer som ferdigvare- og næringsmiddelindustrien.

Friksjonsfri arbeidskraft:

Tilgangen på arbeidskraft fra andre EØS-land er avgjørende for å håndtere fluktuerende etterspørsel. Dette er særlig viktig i sykliske næringer, der ordrebøkene kan variere på kort og mellomlang sikt. I slike næringer er det essensielt at bedriftene klarer å leie inn nok arbeidskraft på kort sikt for å møte den varierende etterspørselen.

Verftnæringen er et godt eksempel på en næring som er avhengig av denne typen fleksibilitet. Flere verft fungerer som hjørnesteinsbedrifter i sine hjemkommuner, og de er avhengige av å kunne ansette arbeidskraft på kort sikt. Denne arbeidskraften kommer i stor grad fra de relativt nye østeuropeiske EU/EØS-landene.

Med 7 prosent av den norske arbeidsstyrken fra EU/EØS i 2023, illustrerer dette en viktig fleksibilitet som muliggjør rask tilpasning til endrede markedskrav.

Fylkesvedlegg

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 10 mrd. kroner

Andel av eksport til EU/EØS: 62 prosent

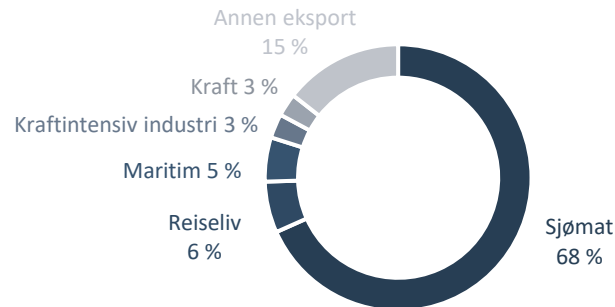

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 3 800

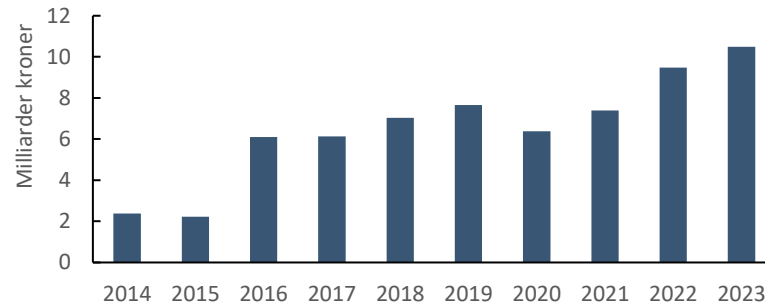

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 277 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

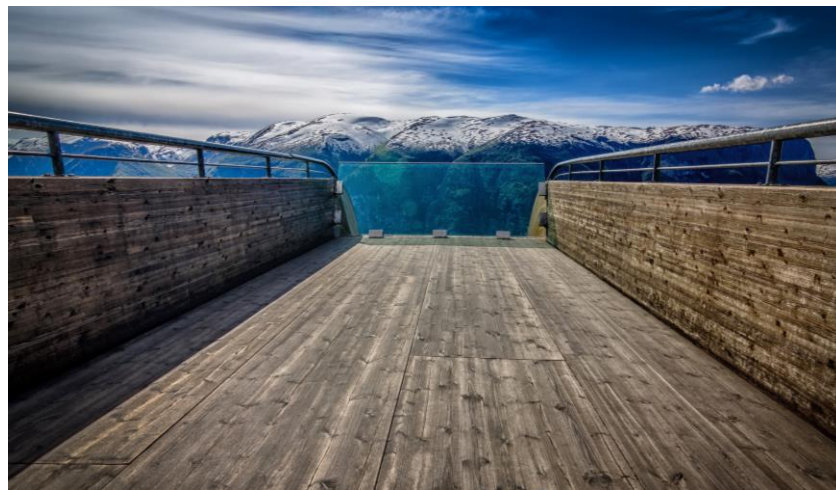

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

1: Alle eksporttall er ekskludert olje og gass

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Hammerfest	2 300	Sjømat
2	Alta	2 100	Sjømat
3	Nordkapp	1 100	Sjømat
4	Sør-Varanger	800	Sjømat
5	Måsøy	800	Sjømat
6	Loppa	600	Sjømat
7	Lebesby	500	Sjømat
8	Deatnu-Tana	200 - 400	Kraftintensiv industri
9	Båtsfjord	200 - 400	Sjømat
10	Hasvik	200 - 400	Sjømat
11	Vardø	200 - 400	Sjømat
12	Gamvik	200 - 400	Sjømat
13	Porsanger - Porsángu - Porsanki	200 - 400	Sjømat
14	Unjárga-Nesseby	200 - 400	Sjømat
15	Vadsø	200 - 400	Sjømat
16	Berlevåg	< 200	Sjømat
17	Kárásjohka - Karasjok	< 200	Andre tjenester
18	Guovdageaidnu - Kautokeino	< 200	Andre tjenester

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 19 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 64 prosent

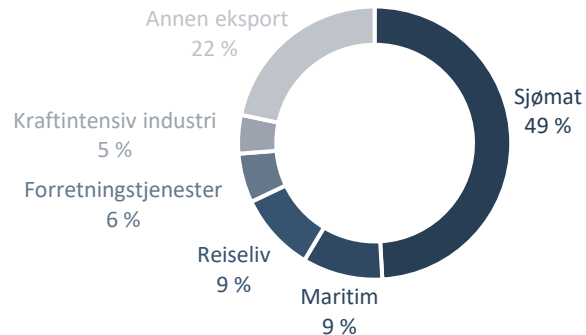

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 7 600

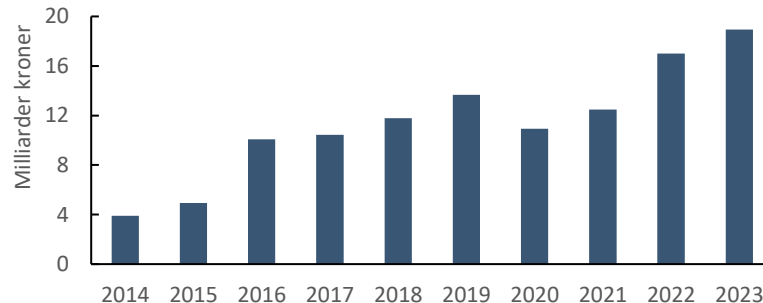

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 214 000 kroner

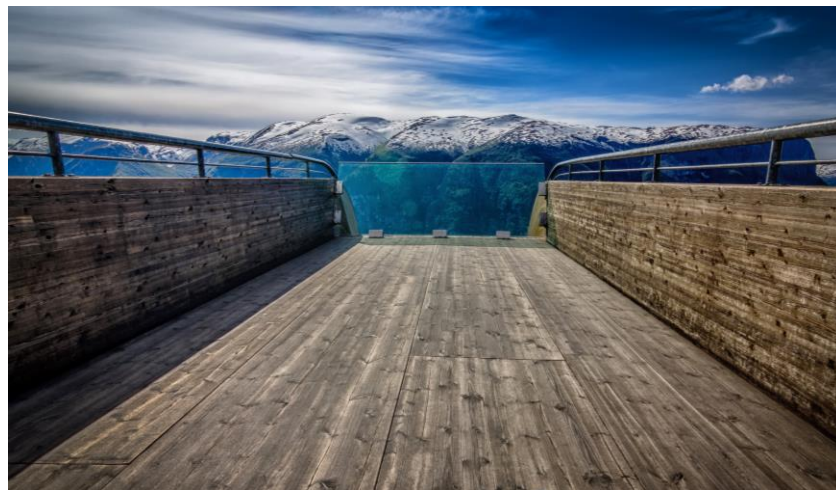
De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Tromsø	6 900	Sjømat
2	Senja	3 100	Sjømat
3	Harstad	2 100	Sjømat
4	Karlsøy	1 200	Sjømat
5	Skjervøy	900	Sjømat
6	Ibestad	700	Sjømat
7	Tjeldsund	500	Sjømat
8	Kvænangen	500	Sjømat
9	Nordreisa	200 - 400	Sjømat
10	Gratangen	200 - 400	Sjømat
11	Balsfjord	200 - 400	Landbruk og næringsmidler
12	Lyngen	200 - 400	Sjømat
13	Kvæfjord	200 - 400	Sjømat
14	Bardu	200 - 400	Kraft
15	Målselv	200 - 400	Kraft
16	Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	200 - 400	Sjømat
17	Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	200 - 400	Kraft
18	Salangen	200 - 400	Sjømat
19	Loabák - Lavangen	< 200	Sjømat
20	Sørreisa	< 200	Sjømat
21	Dyrøy	< 200	Annen industri

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 50 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 69 prosent

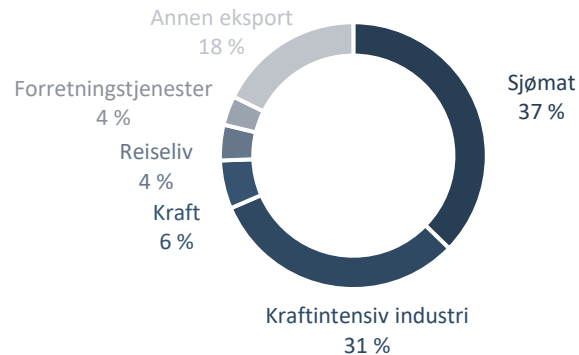

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 14 800

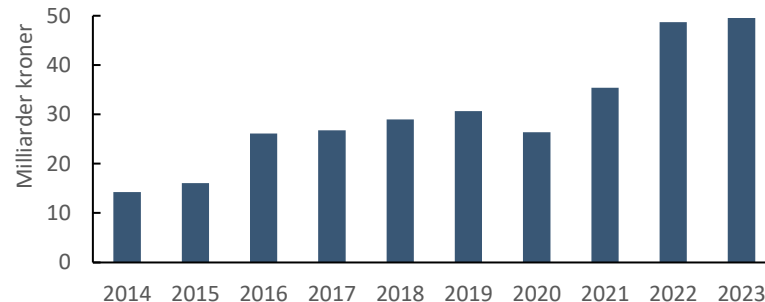

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 418 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Rana	6 900	Kraftintensiv industri
2	Meløy	6 100	Kraftintensiv industri
3	Vefsn	5 300	Kraftintensiv industri
4	Sørfold	2 900	Kraftintensiv industri
5	Bodø	2 600	Sjømat
6	Narvik	1 900	Sjømat
7	Vågan	1 800	Sjømat
8	Hadsel	1 500	Sjømat
9	Øksnes	1 400	Sjømat
10	Vestvågøy	1 400	Sjømat
11	Hamarøy	1 300	Sjømat
12	Dønna	1 200	Forretningstjenester
13	Sortland - Suortá	1 200	Sjømat
14	Steigen	1 200	Sjømat
15	Lurøy	1 100	Sjømat
16	Rødøy	1 000	Sjømat
17	Gildeskål	1 000	Sjømat
18	Alstahaug	900	Sjømat
19	Andøy	800	Sjømat
20	Brønnøy	800	Sjømat
21	Herøy (Nordland)	800	Sjømat
22	Bindal	700	Sjømat
23	Saltdal	700	Offshore
24	Hemnes	600	Kraft
25	Bø	600	Sjømat

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
26	Fauske - Fuosko	600	Kraft
27	Flakstad	600	Sjømat
28	Moskenes	500	Sjømat
29	Lødingen	500	Sjømat
30	Vega	200 - 400	Sjømat
31	Vevelstad	200 - 400	Sjømat
32	Sømna	200 - 400	Sjømat
33	Værøy	200 - 400	Sjømat
34	Træna	200 - 400	Sjømat
35	Røst	200 - 400	Sjømat
36	Nesna	200 - 400	Sjømat
37	Leirfjord	200 - 400	Sjømat
38	Grane	< 200	Ferdigvare
39	Beiarn	< 200	Andre tjenester
40	Hattfjelldal	< 200	Ferdigvare
41	Evenes	< 200	Reiseliv

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 50 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 67 prosent

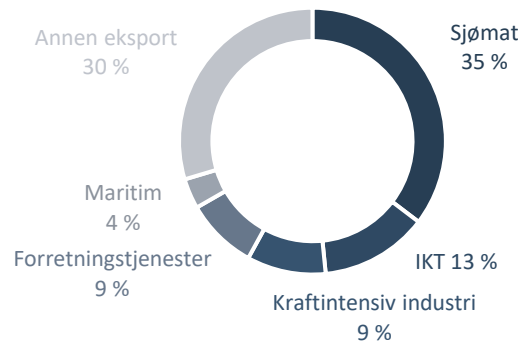

Sysselsetting understøttet av eksport til EU/EØS: 22 800

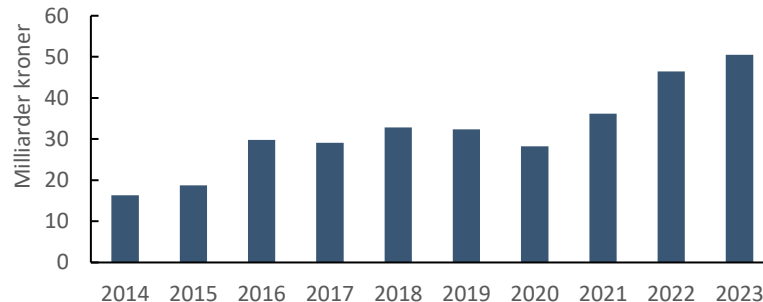

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 205 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Trondheim	17 400	IKT
2	Frøya	4 900	Sjømat
3	Nærøysund	4 400	Sjømat
4	Hitra	3 100	Sjømat
5	Orkland	2 900	Kraftintensiv industri
6	Heim	2 500	Sjømat
7	Åfjord	1 900	Sjømat
8	Namsos	1 500	Sjømat
9	Flatanger	1 300	Sjømat
10	Levanger	1 300	Kraftintensiv industri
11	Ørland	1 200	Sjømat
12	Verdal	900	Offshore
13	Steinkjer	800	Andre tjenester
14	Leka	800	Sjømat
15	Stjørdal	800	Andre tjenester
16	Overhalla	600	Helse og life science
17	Osen	500	Sjømat
18	Indre Fosen	200 - 400	Maritim
19	Melhus	200 - 400	Andre tjenester
20	Røros	200 - 400	Ferdigvare
21	Selbu	200 - 400	Kraft
22	Malvik	200 - 400	IKT
23	Oppdal	200 - 400	Andre tjenester
24	Tydal	200 - 400	Kraft
25	Midtre Gauldal	200 - 400	Andre tjenester

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
26	Meråker	200 - 400	Kraft
27	Grong	200 - 400	Kraft
28	Rennebu	200 - 400	Kraft
29	Namsskogan	200 - 400	Kraft
30	Inderøy	< 200	Andre tjenester
31	Rindal	< 200	Kraftintensiv industri
32	Snåase - Snåsa	< 200	Kraft
33	Lierne	< 200	Kraft
34	Skaun	< 200	Andre tjenester
35	Frosta	< 200	Reiseliv
36	Raarvihke - Røyrvik	< 200	Kraft
37	Holtålen	< 200	Andre tjenester
38	Høylandet	< 200	Andre tjenester

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 58 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 60 prosent

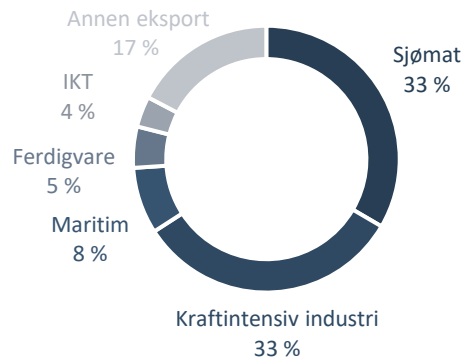

Sysselsetting understøttet av eksport til EU/EØS: 18 000

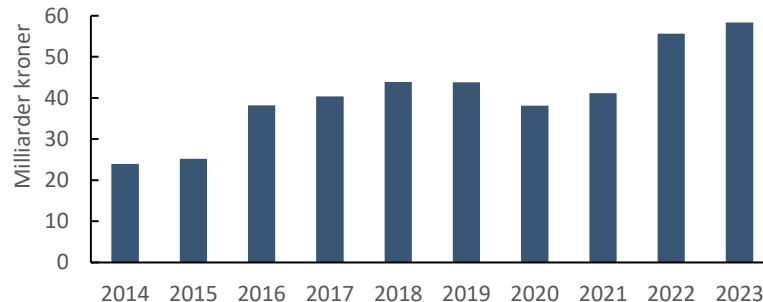

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 443 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Sunndal	17 500	Kraftintensiv industri
2	Ålesund	10 600	Sjømat
3	Molde	2 900	Sjømat
4	Smøla	2 600	Sjømat
5	Herøy (Møre og Romsdal)	2 400	Sjømat
6	Kristiansund	2 300	Sjømat
7	Sykkylven	1 900	Ferdigvare
8	Hustadvika	1 500	Sjømat
9	Giske	1 500	Sjømat
10	Aure	1 500	Sjømat
11	Vestnes	1 400	Maritim
12	Averøy	1 200	Sjømat
13	Ørsta	1 200	Sjømat
14	Stranda	1 200	Reiseliv
15	Aukra	1 000	Sjømat
16	Sula	1 000	Sjømat
17	Volda	1 000	Sjømat
18	Sande	900	Maritim
19	Ulstein	800	Sjømat
20	Rauma	800	Sjømat
21	Vanylven	700	Sjømat
22	Fjord	600	Sjømat
23	Surnadal	600	Kraft
24	Hareid	200 - 400	Sjømat
25	Gjemnes	200 - 400	Sjømat

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
26	Tingvoll	200 - 400	Sjømat

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 130 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 56 prosent

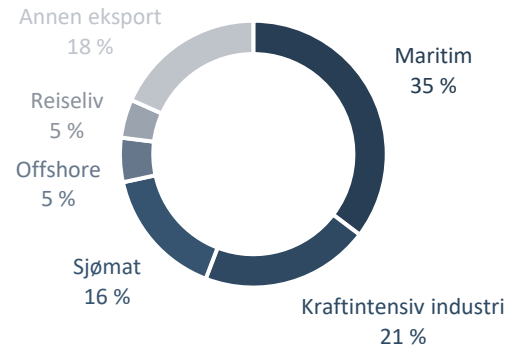

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 34 900

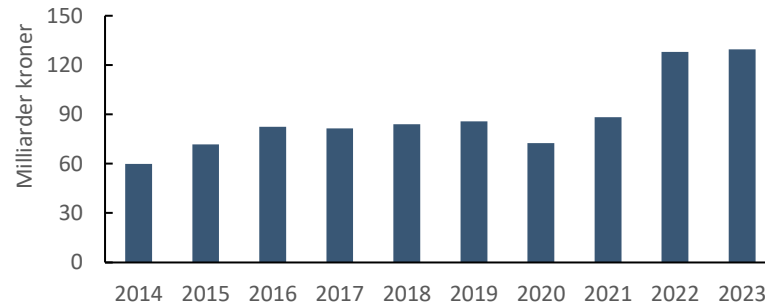

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 395 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

1: Alle eksporttall er ekskludert olje og gass

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Bergen	57 500	Maritim
2	Årdal	15 400	Kraftintensiv industri
3	Høyanger	5 200	Kraftintensiv industri
4	Kvinnherad	4 200	Kraftintensiv industri
5	Kinn	4 200	Sjømat
6	Øygarden	3 800	Sjømat
7	Bremanger	3 500	Kraftintensiv industri
8	Ullensvang	3 100	Kraftintensiv industri
9	Austevoll	2 600	Sjømat
10	Bømlo	2 500	Sjømat
11	Kvam	2 300	Kraftintensiv industri
12	Alver	2 200	Sjømat
13	Stord	1 900	Offshore
14	Bjørnafjorden	1 900	Sjømat
15	Gulen	1 300	Sjømat
16	Askøy	1 300	Offshore
17	Aurland	1 200	Kraft
18	Sunnfjord	1 000	Andre tjenester
19	Sogndal	1 000	Reiseliv
20	Voss	1 000	Kraft
21	Stad	900	Sjømat
22	Luster	900	Kraft
23	Solund	900	Sjømat
24	Askvoll	900	Sjømat
25	Stryn	900	Reiseliv

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
26	Eidfjord	800	Kraft
27	Tysnes	800	Sjømat
28	Austrheim	700	Maritim
29	Hyllestad	700	Sjømat
30	Osterøy	700	Sjømat
31	Fitjar	600	Sjømat
32	Masfjorden	600	Kraft
33	Lærdal	500	Kraft
34	Sveio	200 - 400	Sjømat
35	Etne	200 - 400	Sjømat
36	Fjaler	200 - 400	Sjømat
37	Gloppen	200 - 400	Sjømat
38	Vaksdal	200 - 400	Kraft
39	Vik	200 - 400	Kraft
40	Modalen	200 - 400	Kraft
41	Samnanger	200 - 400	Kraft
42	Fedje	200 - 400	Maritim
43	Ulvik	< 200	Reiseliv

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 76 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 54 prosent

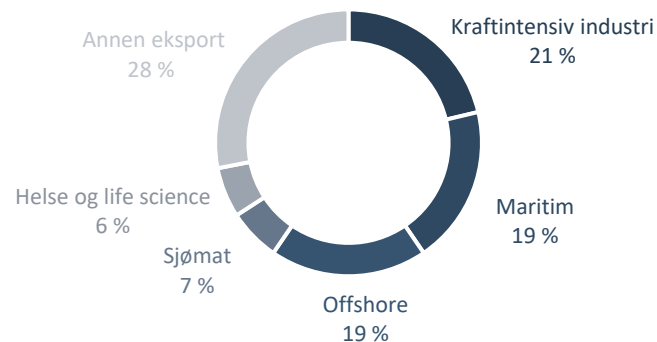

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 26 800

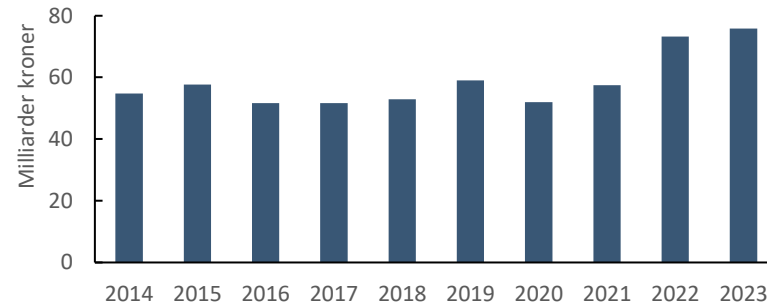

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 292 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

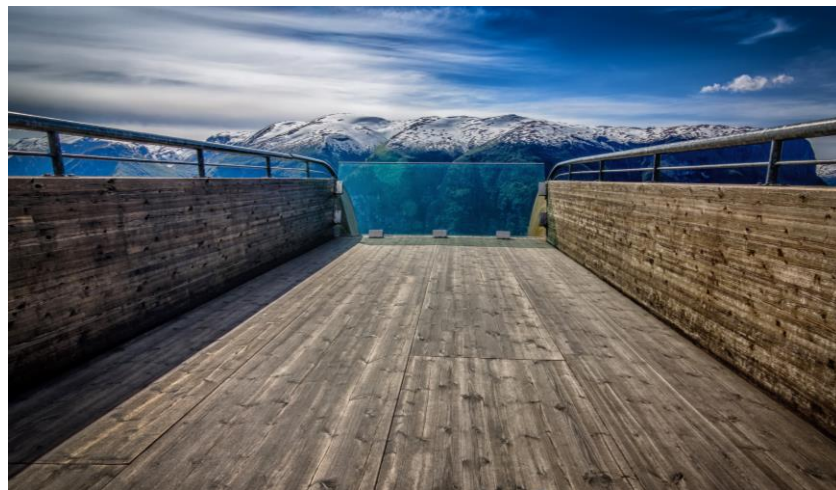

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

1: Alle eksporttall er ekskludert olje og gass

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Stavanger	23 200	Offshore
2	Karmøy	18 400	Kraftintensiv industri
3	Haugesund	10 500	Maritim
4	Sola	5 500	Offshore
5	Sandnes	5 400	Offshore
6	Suldal	1 800	Kraft
7	Sauda	1 800	Kraftintensiv industri
8	Vindafjord	1 500	Maritim
9	Klepp	1 200	Andre tjenester
10	Eigersund	1 100	Offshore
11	Hå	1 000	Andre tjenester
12	Strand	900	Reiseliv
13	Tysvær	900	Sjømat
14	Time	700	Offshore
15	Gjesdal	700	Forretningstjenester
16	Lund	700	IKT
17	Sokndal	600	Kraftintensiv industri
18	Randaberg	200 - 400	Offshore
19	Hjelmeland	200 - 400	Sjømat
20	Bokn	200 - 400	Sjømat
21	Kvitsøy	200 - 400	Sjømat
22	Bjerkreim	< 200	IKT
23	Utsira	< 200	Sjømat

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 29 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 63 prosent

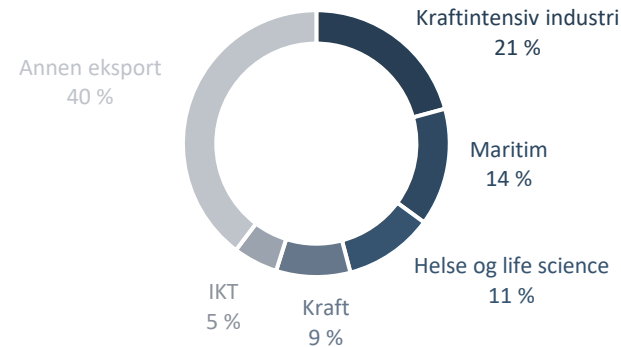

Sysselsetting understøttet av eksport til EU/EØS: 13 400

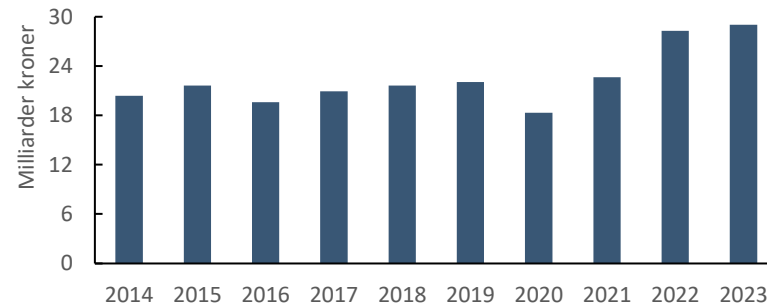

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 199 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

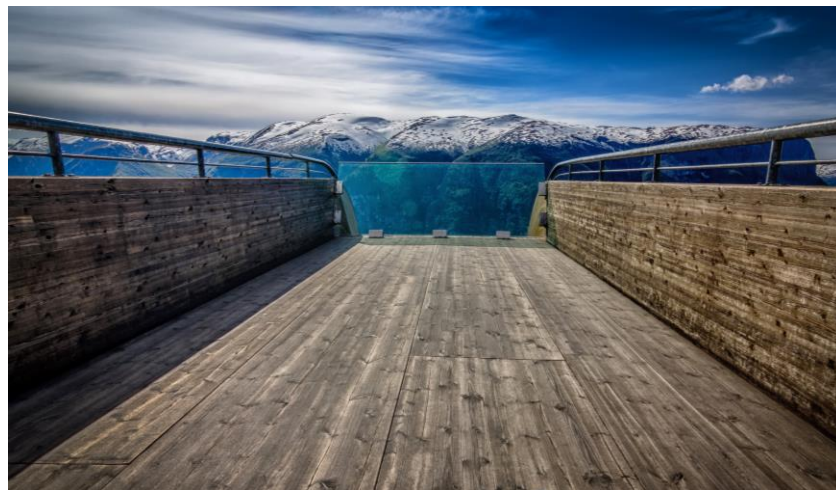

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

1: Alle eksporttall er ekskludert olje og gass

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Kristiansand	9 900	Kraftintensiv industri
2	Lindesnes	5 000	Helse og life science
3	Farsund	3 400	Kraftintensiv industri
4	Grimstad	2 100	Maritim
5	Arendal	1 900	Maritim
6	Kvinesdal	1 300	Kraftintensiv industri
7	Sirdal	1 100	Kraft
8	Flekkefjord	800	Sjømat
9	Lillesand	600	Kraftintensiv industri
10	Lyngdal	600	Ferdigvare
11	Vennesla	500	Kraft
12	Valle	200 - 400	Kraft
13	Bykle	200 - 400	Kraft
14	Åmli	200 - 400	Kraftintensiv industri
15	Åseral	200 - 400	Kraft
16	Birkenes	200 - 400	Ferdigvare
17	Tvedestrand	200 - 400	Forretningstjenester
18	Risør	200 - 400	Andre tjenester
19	Froland	200 - 400	Kraft
20	Bygland	200 - 400	Kraft
21	Evje og Hornnes	< 200	Reiseliv
22	Iveland	< 200	Kraft
23	Hægebostad	< 200	Ferdigvare
24	Gjerstad	< 200	Ferdigvare
25	Vegårshei	< 200	Andre tjenester

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 25 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 83 prosent

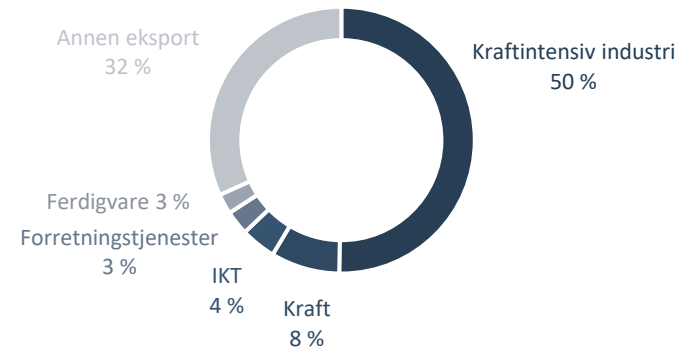

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 10 500

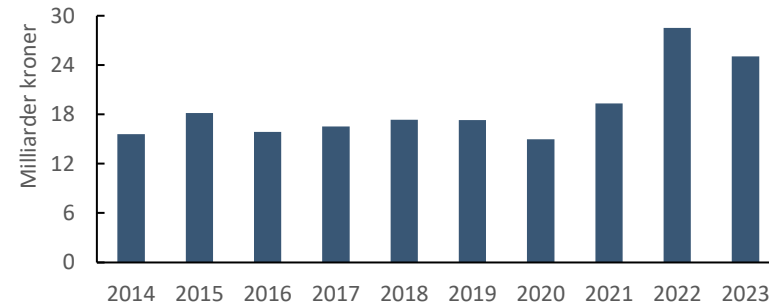

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 323 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

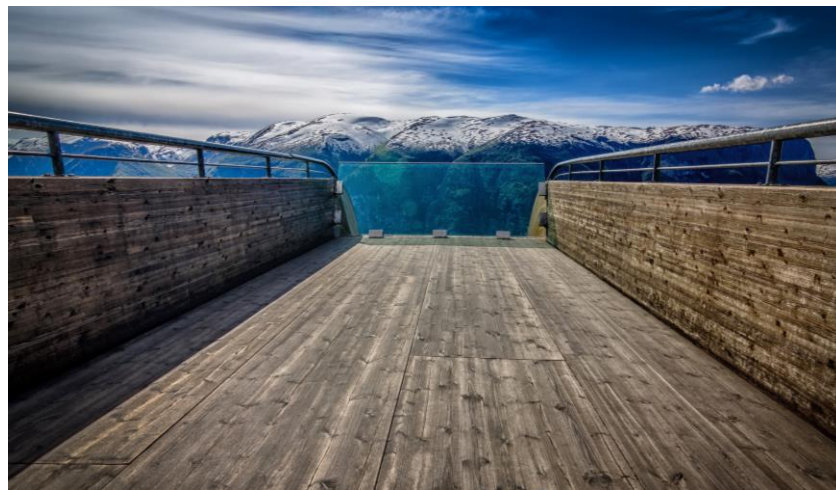

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

1: Alle eksporttall er ekskludert olje og gass

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Porsgrunn	17 400	Kraftintensiv industri
2	Skien	2 300	Annen industri
3	Bamble	1 600	Kraftintensiv industri
4	Tinn	1 000	Kraft
5	Tokke	600	Kraft
6	Kragerø	600	Helse og life science
7	Vinje	600	Kraft
8	Notodden	500	Kraft
9	Midt-Telemark	200 - 400	Kraftintensiv industri
10	Nome	200 - 400	Kraftintensiv industri
11	Seljord	200 - 400	Kraft
12	Nissedal	200 - 400	Kraft
13	Kviteseid	< 200	Reiseliv
14	Hjartdal	< 200	Kraft
15	Fyresdal	< 200	Kraft
16	Siljan	< 200	Kraftintensiv industri
17	Drangedal	< 200	Andre tjenester

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 20 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 66 prosent

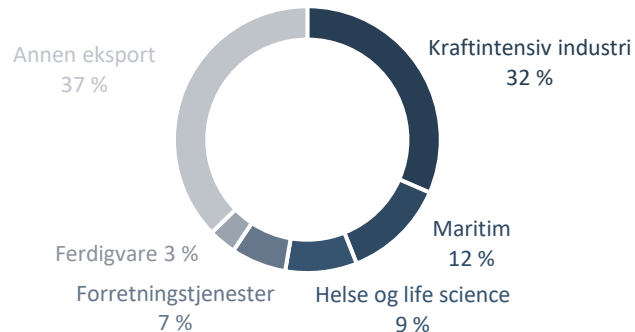

Sysselsetting understøttet av eksport til EU/EØS: 10 800

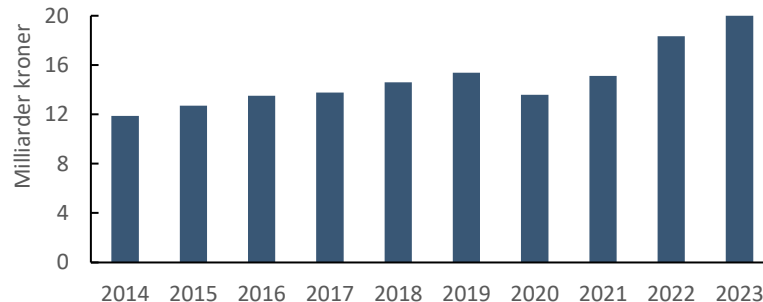

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 180 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

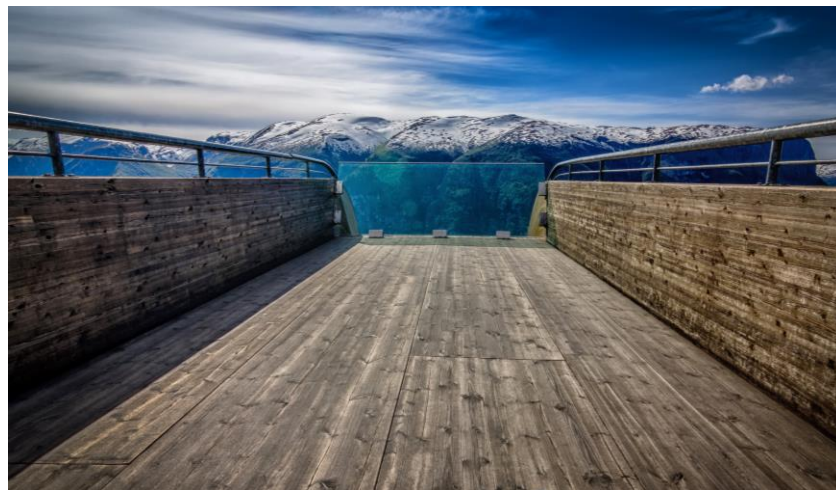

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

1: Alle eksporttall er ekskludert olje og gass

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Sandefjord	7 900	Kraftintensiv industri
2	Holmestrand	3 600	Kraftintensiv industri
3	Tønsberg	3 300	Maritim
4	Larvik	2 300	Andre tjenester
5	Horten	2 100	Helse og life science
6	Færder	900	Maritim

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 22 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 68 prosent

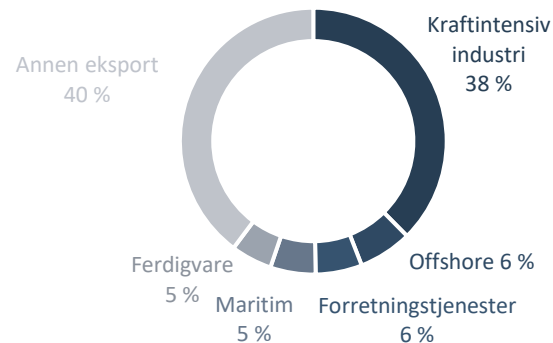

Sysselsetting understøttet av eksport til EU/EØS: 13 900

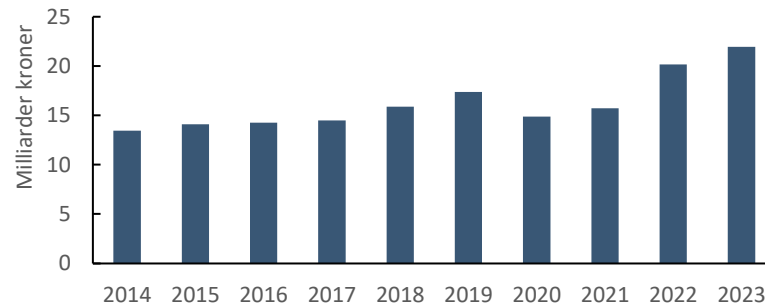

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 173 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

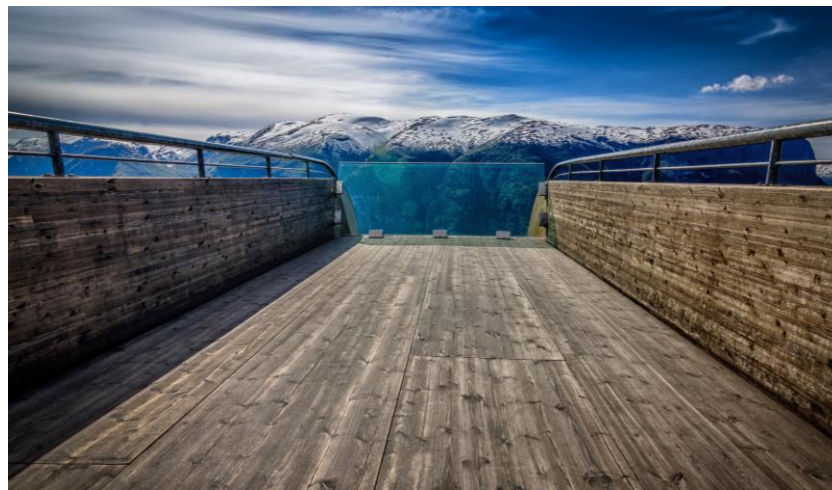

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

1: Alle eksporttall er ekskludert olje og gass

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Sarpsborg	6 900	Kraftintensiv industri
2	Fredrikstad	6 800	Kraftintensiv industri
3	Halden	3 800	Offshore
4	Moss	1 900	Andre tjenester
5	Indre Østfold	1 700	Kraft
6	Råde	200 - 400	Andre tjenester
7	Rakkestad	200 - 400	Andre tjenester
8	Hvaler	< 200	Sjømat
9	Våler	< 200	Andre tjenester
10	Marker	< 200	Andre tjenester
11	Skiptvet	< 200	Andre tjenester
12	Aremark	< 200	Maritim

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 48 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 63 prosent

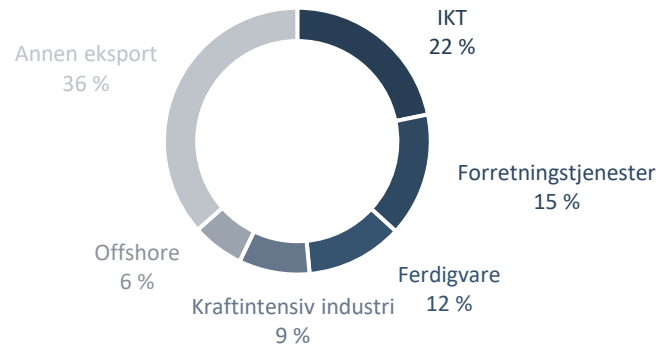

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 34 000

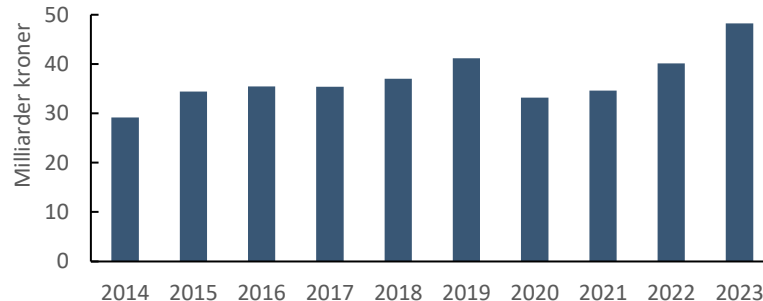

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 155 000 kroner

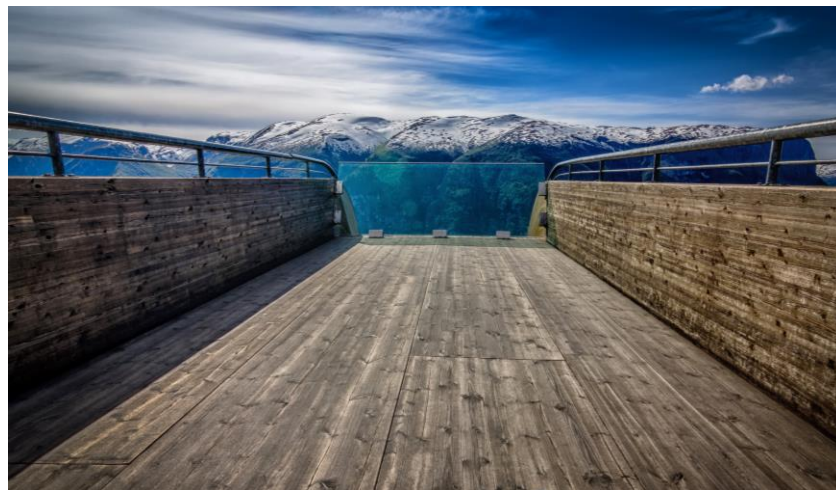
De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Bærum	23 100	IKT
2	Asker	9 700	Ferdigvare
3	Lillestrøm	5 000	Kraftintensiv industri
4	Ullensaker	2 100	Andre tjenester
5	Nordre Follo	1 700	Andre tjenester
6	Eidsvoll	1 300	Kraftintensiv industri
7	Lørenskog	900	Andre tjenester
8	Vestby	900	Andre tjenester
9	Ås	700	Forretningstjenester
10	Aurskog-Høland	500	Andre tjenester
11	Nittedal	500	Andre tjenester
12	Nes	200 - 400	Kraft
13	Jevnaker	200 - 400	Annen industri
14	Nannestad	200 - 400	Andre tjenester
15	Frogn	200 - 400	Forretningstjenester
16	Enebakk	200 - 400	Andre tjenester
17	Nesodden	< 200	Forretningstjenester
18	Rælingen	< 200	Andre tjenester
19	Gjerdrum	< 200	Andre tjenester
20	Hurdal	< 200	Kraftintensiv industri
21	Lunner	< 200	Andre tjenester

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 99 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 51 prosent

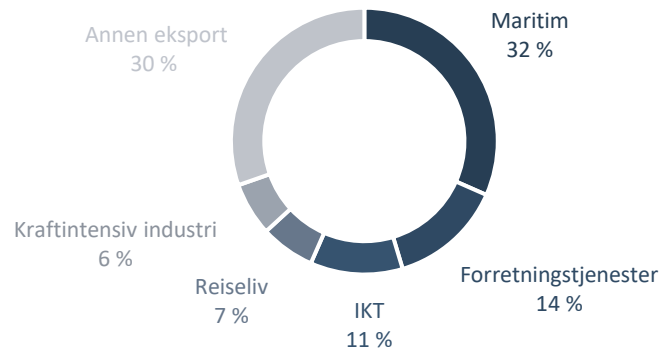

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 46 400

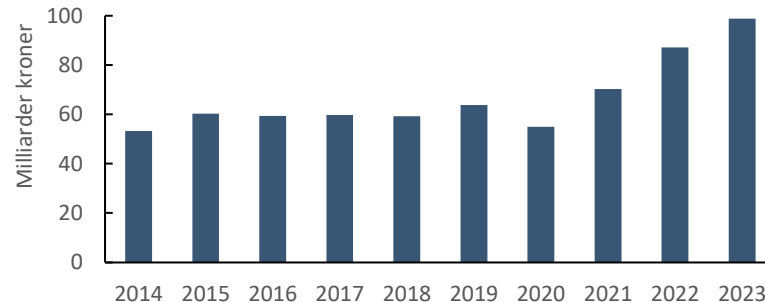

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 187 000

De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 17 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 60 prosent

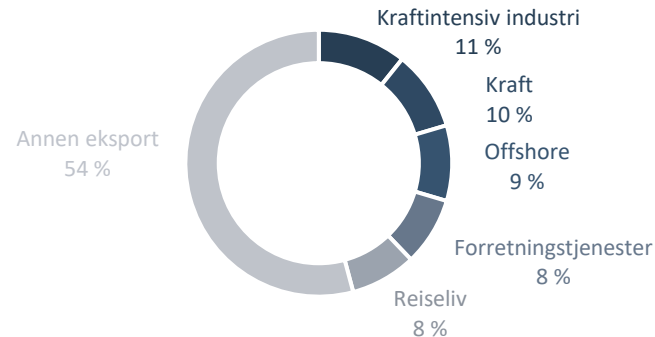

Syssetting understøttet av eksport til EU/EØS: 13 800

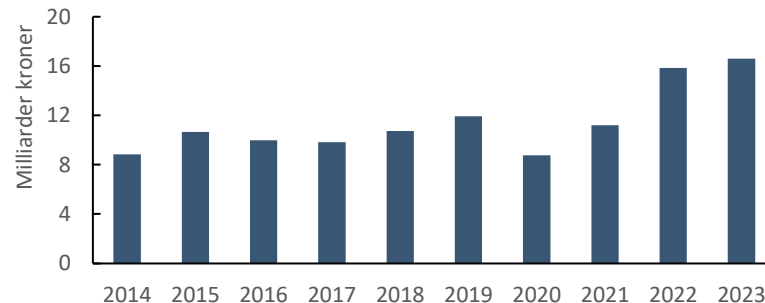

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 133 000 kroner

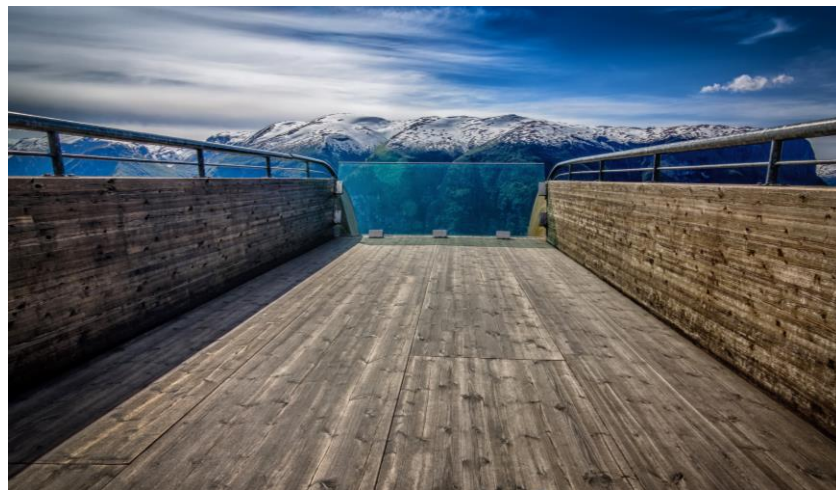
De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Drammen	4 500	Andre tjenester
2	Kongsberg	3 100	Annen industri
3	Lier	2 400	Annen industri
4	Ringerike	1 500	Kraftintensiv industri
5	Øvre Eiker	800	Andre tjenester
6	Modum	700	Andre tjenester
7	Hol	700	Reiseliv
8	Hemsedal	500	Reiseliv
9	Gol	200 - 400	Andre tjenester
10	Ål	200 - 400	Kraft
11	Nesbyen	200 - 400	Kraft
12	Nore og Uvdal	200 - 400	Kraft
13	Krødsherad	200 - 400	Reiseliv
14	Flesberg	200 - 400	Kraftintensiv industri
15	Hole	< 200	Andre tjenester
16	Flå	< 200	Andre tjenester
17	Rollag	< 200	Kraft
18	Sigdal	< 200	Andre tjenester

Nøkkeltall for fylket 2023¹

Fastlandseksport til EU/EØS: 20 mrd.

Andel av eksport til EU/EØS: 72 prosent

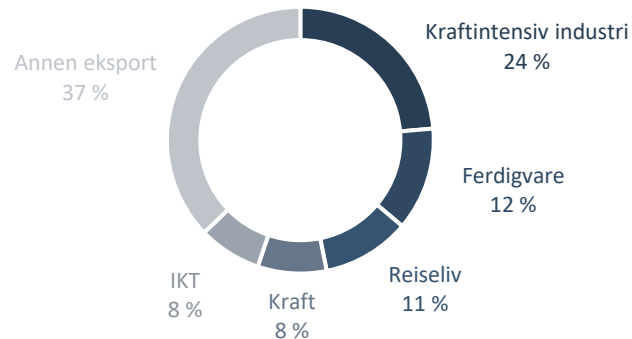

Sysselsetting understøttet av eksport til EU/EØS: 17 400

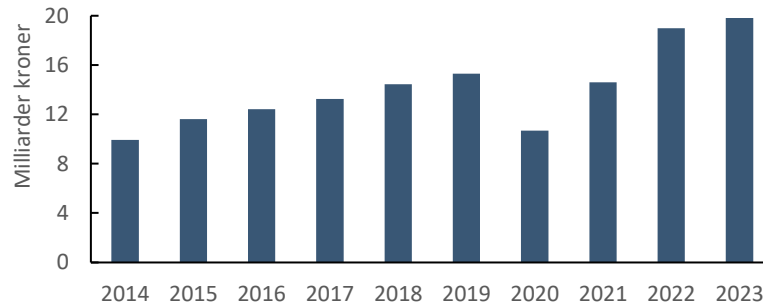

Eksport til EU/EØS per sysselsatt: 114 000 kroner

De 5 største eksportnæringene i fylket

Eksportutvikling til EU/EØS for fylket

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
1	Ringsaker	2 300	Kraftintensiv industri
2	Lillehammer	1 700	IKT
3	Gjøvik	1 700	IKT
4	Hamar	1 500	Andre tjenester
5	Vestre Toten	1 400	Kraftintensiv industri
6	Elverum	700	Andre tjenester
7	Kongsvinger	700	IKT
8	Gausdal	600	Kraftintensiv industri
9	Våler (Innlandet)	500	Ferdigvare
10	Gran	500	Andre tjenester
11	Stange	500	Kraftintensiv industri
12	Nord-Odal	500	Kraftintensiv industri
13	Ringebu	500	Ferdigvare
14	Nordre Land	500	Kraftintensiv industri
15	Nord-Fron	200 - 400	Kraft
16	Sel	200 - 400	Reiseliv
17	Nord-Aurdal	200 - 400	Kraft
18	Eidskog	200 - 400	Kraftintensiv industri
19	Østre Toten	200 - 400	Andre tjenester
20	Skjåk	200 - 400	Kraft
21	Trysil	200 - 400	Reiseliv
22	Åsnes	200 - 400	Kraftintensiv industri
23	Sør-Aurdal	200 - 400	Kraftintensiv industri
24	Sør-Odal	200 - 400	Kraftintensiv industri
25	Alvdal	200 - 400	Andre tjenester

#	Kommune	Eksport (mill.)	Største næring
26	Vågå	200 - 400	Reiseliv
27	Tynset	200 - 400	Kraft
28	Øyer	200 - 400	Reiseliv
29	Grue	200 - 400	Kraftintensiv industri
30	Lom	200 - 400	Reiseliv
31	Sør-Fron	200 - 400	Kraft
32	Dovre	200 - 400	Reiseliv
33	Rendalen	200 - 400	Kraft
34	Åmot	200 - 400	Kraft
35	Øystre Slidre	200 - 400	Reiseliv
36	Stor-Elvdal	< 200	Kraftintensiv industri
37	Løten	< 200	Kraftintensiv industri
38	Vang	< 200	Kraft
39	Vestre Slidre	< 200	Kraft
40	Søndre Land	< 200	Kraft
41	Lesja	< 200	Reiseliv
42	Engerdal	< 200	Reiseliv
43	Folldal	< 200	Kraftintensiv industri
44	Tolga	< 200	Reiseliv
45	Os	< 200	Ferdigvare
46	Etnedal	< 200	Forretningstjenester

Vedlegg A – Fordeling av eksport

Fordelingen av eksport til EU/EØS-land følger metoden som brukes i Eksportmelding som Menon publiserer årlig. Dette sikrer at vi får sammenlignbare tall på tvers av rapporter. Under følger metodebeskrivelsen for den geografiske eksportfordelingen.

For å fordele eksporten geografisk har vi i hovedsak brukt to metoder. Den første er å kartlegge eksporten for enkelte bedrifter. Dette har vi gjort ved å hente inn relevant offentlig informasjon og ved å kontakte en rekke av Norges største eksportbedrifter. Dette gjør at vi kan plassere store deler av eksporten med stor presisjon.

Den andre metoden er en mekanisk fordeling basert på regnskapsdata, fra Menons regnskapsdatabase. Denne inneholder regnskaper fra samtlige regnskapspliktige bedrifter tilbake til 1992. Mer spesifikt fordeler vi eksporten via omsetning til relevante bedrifter klassifisert etter SN-koder. Vi gjør en korreksjon som skal ta høyde for at store bedrifter eksporterer en større andel av sin eksport enn små bedrifter. Her bruker vi data fra Hernandez (2013).¹ Det er viktig å notere seg at det er store diskusjoner i litteraturen om denne sammenhengen faktisk gjelder. Samtidig simulering der vi endrer denne eksportintensitetsfaktoren viser at de regionale resultater er nokså stabile.

For de fleste næringer brukes denne metoden på den delen av eksporten som ikke er kartlagt for enkelte bedrifter. Det er imidlertid noen unntak, se Eksportmeldingen 2024 for unntakene.²

1: Hernandez (2013).

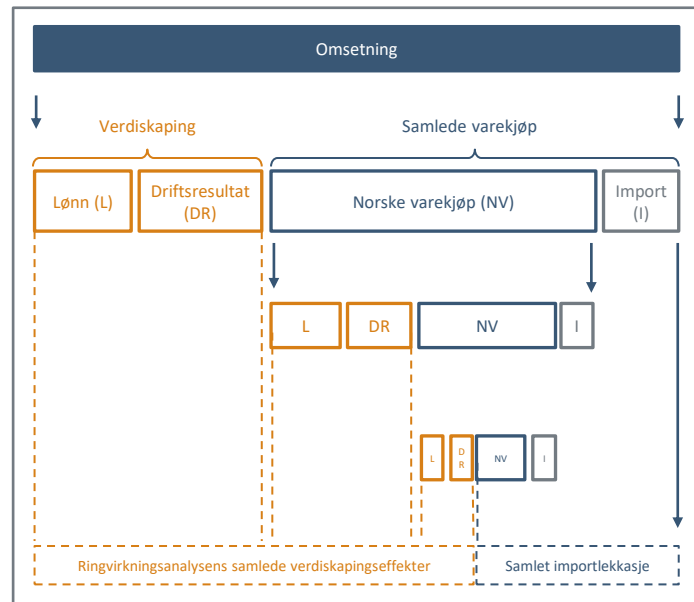
2: [2024-32-Eksportmeldingen-1.pdf \(menon.no\)](#)

Vedlegg B - Ringvirkningsmetodikk

Aktiviteten i ulike næringer i økonomien er tett bundet sammen. Det betyr at endring i etterspørsel fra en næring vil påvirke aktiviteten i andre næringer og dermed norsk sysselsetting, verdiskaping og skatteinntang. Vi kvantifiserer disse effektene for eksportnæringene ved hjelp av en ringvirkningsanalyse. Etterspørselen etter produkter og tjenester fra eksportnæringene har to umiddelbare effekter. For det første understøttes sysselsetting i næringen, gjennom ansettelse av ansatte i eksportbedriftene. For det andre vil eksportnæringene etterspørre varer og tjenester fra andre næringer. I første omgang vil etterspørselen fra eksportnæringene understøtte sysselsetting hos de direkte leverandørene til næringen. I takt med en oppgang i leverandørnæringene vil også deres leverandører oppleve økt aktivitet. Denne effekten fortsetter i prinsippet uendelig langt ned i verdikjeden, dog med svakere effekt for hvert ledd i verdikjeden.

Teknisk sett kan man si at omsetningen til hver bedrift i hele verdikjeden kan deles opp i fire ulike kategorier: norske varekjøp, utenlandske varekjøp, driftsresultat og lønnskostnader. Summen av de to sistnevnte utgjør det som kalles verdiskaping, mens norske varekjøp danner omsetning for bedriftene i neste ledd av verdikjeden.

Figuren til høyre viser en skisse av hvordan en investeringskostnad har effekter langt oppe i verdikjeden. Summen av de oransje boksene i alle ledd utgjør de samlede verdiskapingseffektene. Summen av importen i alle leddene kalles importlekkasjen og legger ikke grunnlag for verdiskaping eller sysselsetting i Norge.

Vi har modellert etterspørselsimpulsen fra eksportnæringene til sine leverandører og dens effekter på sysselsetting med bakgrunn i SSBs kryssløpsanalyse. SSBs kryssløpsmatrise viser omfang av leveranser, sysselsetting, skatter og avgifter, samt import og eksport i 64 NACE-næringene. Med bakgrunn i SSBs kryssløpsanalyse har Menon utarbeidet en ringvirkningsmodell hvor vi beregner sysselsettings- og verdiskapingseffekter av ulike former for tiltak eller endringer.

Like viktig som det er å forstå hva ringvirkninger er, er det å forstå hva de ikke er. Det viktigste å merke seg er at ringvirkninger ikke illustrerer en verden uten eksportnæringene – med andre ord, det er ikke tale om nettoeffekter. I en hypotetisk verden uten eksportnæringene hadde langt de fleste som i dag jobber i næringen og i verdikjeden hatt en annen verdiskapende jobb. Dette gjelder også hvis man på sikt stenger ned olje- og gassproduksjonen. Dette skjer fordi den norske økonomien er omstillingsdyktig, som blant annet fremgikk klart i etterkant av oljeprisfallet i 2014. Videre bør det nevnes at ringvirkningsanalyser er helt lineære i input. Dette betyr at sysselsettingseffektene stiger eller faller med 10 prosent dersom eksporten stiger eller faller med 10 prosent. Økonomisk empiri peker på at sysselsettingsendringene vil være mindre enn endringen i omsetning. Videre baserer ringvirkningsanalyser seg på kryssløpstabeller som avspeiler de økonomiske strukturene på et gitt tidspunkt. Disse kan imidlertid endre seg over tid og det er især to ting som bidrar til dette. For det første endrer de seg langsomt over tid i takt med teknologiske og næringsmessige endringer i økonomien og for det andre endrer de seg når økonomien opplever store sjokk. Sistnevnte faktum gjør at det ikke anbefales å bruke ringvirkningsanalyser til kontrafaktiske analyser der man ønsker å besvare spørsmål som «hva som skjer med økonomien hvis ...».

Viktige analysebegreper

Verdiskaping er den merverdien bedriften skaper. Verdiskaping måles som bedriftenes driftsresultat før avskrivninger og nedskrivninger (EBITDA) pluss deres lønnskostnader. Verdiskaping er en viktig størrelse i samfunnsøkonomi fordi den gjennom konsum og skatt legger grunnlag for velferd.

Sysselsetting. Sysselsatte er et annet ord for folk i arbeid. Dette er antall jobber som er registrert uavhengig av hvor stor stillingsprosent jobben har.

Årsverk. Siden antall sysselsatte ikke tar innover seg hvor mye hver person jobber, kontrollerer vi for dette ved å bruke årsverk som mål på sysselsettingseffekter. Årsverk tar utgangspunkt i sysselsatte, men multipliserer med hvor mye en gjennomsnittlig sysselsatt jobber i løpet av et år.

Produktivitet er et mål på hvor mye verdiskaping hver sysselsatt kaster av seg. Vi finner denne størrelsen ved å beregne verdiskaping per sysselsatt.

Ringvirkninger er en beregning av hvordan en etterspørselsimpuls fra en næring fordeler seg utover resten av økonomien gjennom kjøp fra underleverandører i flere ledd.

Kryssløp er en oversikt over alle næringers kjøp fra andre næringer på nasjonalt plan.

